

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Patricie Kopecká

Analýza voličů strany Svobody a přímé demokracie
Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce
Mgr. et Mgr. Jakub Lysek

Olomouc 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci na téma „*Analýza voličů strany Svoboda a přímá demokracie*“ vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 26. 4. 2018

.....

Podpis

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské diplomové práce Mgr. et Mgr. Jakubu Lyskovi za pomoc, odborné vedení, cenné připomínky a poskytnutí potřebných informací k vypracování bakalářské diplomové práce. Poděkování patří také mé rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Obsah

Úvod.....	5
1. Strana SPD jako příklad populistického hnutí ČR	8
1.1. Členství v EU	9
1.2. Spolupráce s NATO a Visegrádskou skupinou.....	9
1.3. Mezinárodní vazby a postoje strany k jednotlivým státům.....	10
1.4. Postoj k imigrační krizi	10
1.5. Příklad populismu z české historie.....	11
2. Teorie a koncept populismu	13
2.1. Populistické strany a jejich voliči v západní Evropě	15
2.1.1. Front National ve Francii.....	16
2.1.2. Strana FPÖ v Rakousku.....	17
2.1.3. Příklad SPD.....	19
3. Metodologie a výzkumný design.....	21
4. Analýza voličů SPD	22
4.1. Sociodemografické charakteristiky.....	23
4.1.1. Volby 2013 (Úsvit).....	23
4.1.2. Volby 2017 (SPD)	28
4.2. Názorové postoje.....	38
4.3. Regresní model.....	41
Závěr	42
Seznam tabulek a grafů.....	45
Seznam obrázků.....	45
Seznam literatury a pramenů	46
Internetové zdroje	49
Abstrakt.....	51

Úvod

Bakalářská práce se zabývá charakteristikami voličů strany Svobody a přímé demokracie. Předsedou strany je Tomio Okamura, který v 2013 založil stranu Úsvit přímé demokracie. V roce 2015 došlo ve straně ke konfliktu a společně s Radimem Fialou založili obdobnou stranu SPD. V roce 2017 se strana zúčastnila voleb do Poslanecké sněmovny (dále jen PS) Parlamentu České republiky (dále jen PČR) a stala se čtvrtou nejsilnější parlamentní stranou se ziskem 10,64% a 22 mandátů. Strana dokázala porazit etablované strany, jako jsou Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) nebo Česká strana sociálně demokratická (ČSSD). Strana od počátku prosazuje zásadní systémové změny a mezi její hlavní požadavky lze zařadit zavedení přímé demokracie, referend a zvýšit tak zapojení občanů do rozhodovacího procesu a řízení státu. Strana se vyznačuje tématy zabývajících se bojem s nelegální imigrací, kroky Evropské unie a také častou kritikou stávajících tradičních stran. Strana je typická euroskepticismem a otevřeně mluví o možnosti vystoupení České republiky ze struktur EU a následně i NATO. Často apeluje na zachování národní identity související s nebezpečím ze strany muslimských uprchlíků mířících do Evropy a klade důraz na zvýšení kontrol na hranicích. Otázkou zůstává, co vede voliče SPD k podpoře strany v zemi ekonomického růstu, s historicky nejnižší mírou nezaměstnanosti, vysokou mírou vnitrostátní bezpečnosti a s minimální muslimskou menšinou. Souvisí s jejich podporou populistická charakteristika strany?

Evropský ale také český politický prostor zaznamenává velký nárůst populistických stran, proto je důležité zjistit, z jakého důvodu jsou pro voliče atraktivní. Český stranický systém je vhodný k bližšímu zkoumání vztahu mezi populismem a euroskepticismem hned z několika důvodů. Česká republika je tradičně jednou z nejvíce euroskeptických zemí Evropské unie. Navíc má dlouhodobou tradici existence relevantních euroskeptických stran na celé pravo-levé škále (Kaniok, Havlík 2016: 21). Kromě toho výsledky všeobecných voleb roku 2013 a 2017 potvrdily další nárůst vlivu populistických stran, zahrnující ANO 2011 nebo Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury/SPD, která navíc přispěla anti-muslimskou rétorikou a kritikou zastupitelské demokracie.

Teorií populismu a vývojem krajně pravicových stran se zabývá zejména nizozemský autor Cas Mudde (2007), dále společně s autorem Cristóbaelem R.

Kaltwasser (2011, 2017) doplňují literaturu o krajně pravicových stranách a populismu v komparaci s Jižní Amerikou. V těchto publikacích se autoři bohužel nezaobírali voličskou základnou, ale spíše pouze typologií populismu. K doplnění charakteristiky voličů populistických krajně pravicových stran přispěli autoři Daniel Oesch (2008) a Hans-Georg Betz (1993), který se dlouhodobě věnuje studii populismu a krajní pravice. Z českého prostředí není příliš mnoho autorů, kteří by se populismem a extrémní pravici zabývali, nicméně Michal Kubát, Martin Mejstřík a Jiří Kocián et al. (2016) k tématu přispěli svou publikací *Populismus v časech krize*, kde autoři zmiňují, že nárůst populismu je spjatý s narůstajícím demokratickým deficitem EU a narůstající nespokojeností se zastupitelskou demokracií a nedůvěrou k politickým institucím. Problémem ve zkoumání populismu je skutečnost, že neexistuje jedna ucelená definice, podle které by bylo možné následně definovat populistické strany ve všech zemích. Existuje několik přístupů zkoumání populismu, které v práci zmíním a následně aplikuji na stranu SPD. V kontextu s teorií populismu je záměrem odpovědět na výzkumnou otázku: „*Do jaké míry splňuje SPD populistické hnutí?*“

Cílem práce je přispět k analýze voličů SPD z hlediska sociodemografických charakteristik a také názorových postojů. Také se pokusím zjistit, zda jsou voliči SPD podobní voličům populistických stran v západní Evropě. V případě určení znaků voličů SPD je cílem odpovědět na výzkumnou otázku: „*Jaké charakteristické znaky mají voliči SPD a jaký mají názor na demokratický systém?*“ Ze západní Evropy jsou v práci uvedeny dvě strany: francouzská Front National (FN) a rakouská Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ). V práci je uveden jejich program, cíle a charakteristika voličské základny. Na základě teorie populismu a charakteristiky voličské základny zahraničních populistických krajně pravicových stran byla vytvořena hypotéza:

H1: *Voličem SPD je člověk z nižší střední sociální třídy, se vzděláním nižší kategorie, tzn. základní, středoškolské s/bez maturitní zkoušky. Sociální skupina, která je nespokojená s úrovní svého života, s fungováním státu, demokracií a negativně vnímající EU a NATO, s vysokou mírou nedůvěry k politickým institucím ČR.*

Struktura práce je následující. První část tvoří deskriptivní analýza programu SPD. V této kapitole jsou zmíněny programové části týkající se převážně postojů strany k mezinárodním vztahům, jednotlivým zemím, k EU, NATO a k imigrační krizi. Strana je kvůli programu a projevům předsedy T. Okamury často označována za antisystémovou stranu s prvky extrémismu, tvrdého euroskepticismu a nacionalismu. V souvislosti s vývojem populismu a radikalismu v české politice zmíním krátce

republikánskou stranu Miroslava Sládka a charakteristiky voličské podpory. Druhá část se věnuje teorii populismu, populistickým stranám a charakteristikám jejich voličů. V této kapitole aplikuji znaky populismu na příklad SPD a pokusím se o komparaci strany se stranami ze západní Evropy. V metodologické části práce je popsána metoda sběru dat, popis datových souborů a postup při měření vybraných proměnných. Následně ve čtvrté části práce analyzuji volební výsledky z roku 2013 (v kontextu s výsledky Úsvitu) a roku 2017 (SPD). Součástí kapitoly je následná analýza sociodemografických charakteristik voličů Úsvitu/SPD z dotazníkových šetření Centra pro výzkum veřejného mínění z let 2013, 2016-2017 a analýza názorových postojů z roku 2016. V poslední části analýzy voličů SPD jsou zobrazeny výsledky logistické regrese socioekonomických proměnných.

1. Strana SPD jako příklad populistického hnutí ČR

Strana Svoboda a přímá demokracie byla založena v červnu roku 2015 Tomiem Okamurou a Radimem Fialou (ceskatelevize.cz 2015). T. Okamura a R. Fiala byli v minulosti členové a zakladatelé hnutí Úsvit přímé demokracie (aktualne.cz 2013), ale kvůli neshodám hnutí opustili. Hlavní element programu Úsvitu byla reforma politického systému a zavedení přímé demokracie, dále možnost odvolání politiků z úřadu a zavedení prezidentského systému. Strana považovala model přímé demokracie za jedinou formu opravdové demokracie a zastupitelskou demokracii označovala za politický systém ovládaný mafii (Kaniok, Havlík 2016: 28).

SPD je celostátní hnutí s početnou členskou základnou a širokou regionální strukturou. Sama strana se označuje za vlastenecké hnutí, které má zahraniční podporu francouzské Národní Fronty nebo rakouské strany FPÖ. Strana ve svém programu prosazuje značné ústavní a legislativní změny, které dle strany mají vést k větší obraně svobody a demokracie v ČR. Mezi hlavními cíli jsou zavedení přímé demokracie a široké zapojení občanů do řízení státu. Strana uvádí, že současná podoba demokracie není funkční a staví se proti establishmentu. Strana nabízí důstojnou mzdu, lepší vzdělání a zdravotní péči. SPD prosazuje uzákonění referenda, kde budou mít občané právo rozhodovat o zásadních otázkách týkající se budoucnosti a směřování státu. Dalším cílem je prosazení osobní, hmotné a trestní odpovědnosti politiků a jejich odvolatelnost přímo občany. Strana chce vytvářet nová pracovní místa, podporovat středně velké a malé podniky, živnostníky, podnikatelské prostředí v průmyslu, zemědělství a službách. Strana chce dosáhnout snížení DPH a spotřební daně a vytvořit stabilní ekonomické prostředí (SPD 2015).

Strana Úsvit a SPD jsou programově podobné a jejich cíle se v mnohém shodují. Navíc obě strany řídil a řídí stejný leader T. Okamura, který je v obou případech nejviditelnějším aktérem strany. Pozorovatelným rozdílem mezi stranami je posunutí euroskepticismu ze „soft“ (Kaniok, Havlík 2016: 28) úrovně na „hard“, kterou nyní propaguje SPD.

1.1. Členství v EU

V otázce členství ČR v EU je strana SPD jednoznačně pro uskutečnění závazného referenda, kde chce dát občanům prostor k vyjádření souhlasu či nesouhlasu s členstvím. SPD ve svém programu uvádí, že nesouhlasí s členstvím v EU a je přesvědčena, že členství se stává zbytečným a nevyhovujícím pro vývoj České republiky. Mezi hlavní důvody negativního postoje strany k EU jsou byrokratizace, narůst administrativy, ztráta suverenity a národní identity. SPD odmítá jakoukoliv spolupráci na kvótách v oblasti imigrační krize. Staví se striktně proti přijímání a poskytování sociální pomoci mimoevropským imigrantům převážně islámského vyznání. Schengenský prostor je dle strany chybný a v případě vystoupení ČR z EU je přijatelnou náhradou dohoda o bezvízovém styku například v rámci CEFTA¹. Strana avizuje, že vystoupení z EU nezpůsobí značné ekonomické problémy, jak to prezentují média a většina politiků, protože je přesvědčená, že jednotlivé státy EU náš trh potřebují stejně jako ČR jejich (Zahraněční politika SPD: 3). Strana uvádí jako vhodný příklad Velkou Británii, která se v roce 2016 rozhodla v referendu opustit EU.

1.2. Spolupráce s NATO a Visegrádskou skupinou

Spolupráci s NATO považuje strana SPD za nebezpečnou, z důvodu spolupráce české armády na akcích USA, jejímž výsledkem dle strany může být zahrnutí ČR na seznam nepřátelských států a tím zvýšit pravděpodobnost nebezpečí teroristických útoků na území ČR. SPD je názoru, že NATO není schopná dostatečně nahradit vlastní armádu při obraně území a obyvatel ČR. Strana doporučuje v této oblasti přehodnotit účast armády ČR na operacích NATO mimo území členských států NATO a striktně je omezit. SPD považuje za nutné, aby se občané mohli vyjádřit v závazném referendu o setrvání či odchodu z NATO. Strana chce ukončit nasazení vojáků ve všech nelegitimních misích, tj. bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. Jako vhodnější způsob mezinárodní spolupráce prosazuje pevnější spolupráci v rámci Visegrádské skupiny. Dle strany širší spolupráce V4 lépe zabrání šíření muslimů, díky velmi blízké kultuře a historii těchto středoevropských států. SPD nepředpokládá, že by V4 mohla nahradit EU, protože spolupráci v rámci V4 vidí jako partnerství na úrovni samostatných států,

¹ Dohoda o Středoevropské zóně volného obchodu nečlenských zemí Evropské unie.

kteře jsou schopnější čelit problémům, které dle SPD způsobily kroky Evropské komise (Zahraniční politika SPD: 4).

1.3. Mezinárodní vazby a postoje strany k jednotlivým státům

Jak už bylo zmíněno, SPD považuje za nejdůležitější vazby v rámci V4. SPD odmítá a nesouhlasí s tzv. transatlantickou smlouvou obchodu mezi USA a EU (TTIP). K Ruské federaci má strana SPD vřelý postoj a považuje ji za jednu z nejdůležitějších obchodních partnerů. Sám T. Okamura řekl, že: „*Česká republika nemá a nesmí mít v Rusku nepřitele.*“ (reflex.cz 2016). Sankce ze strany EU považuje strana za nesmyslné a avizuje, že ruský plyn a ropa a další nerostné suroviny jsou nejjistějšími zdroji energie. I v oblasti boje proti terorismu a islamismu věří, že je Ruská federace cenným spojencem. SPD je přesvědčena, že kvůli krokům EU bylo několikrát narušeno několik obchodních příležitostí s Čínou, a ve svém programu slibují následování politiky prezidenta Zemana, kterou považují za přínosnou v ekonomických vztazích s Čínou. Porušování lidských práv v Číně označují za naivní a nedostatečný argument, kvůli kterému by měly být obchodní vztahy s Čínou minimalizovány nebo přerušovány. Podobné stanovisko má strana ke spolupráci se státy skupiny BRICS², která dle strany představuje pro českou ekonomiku významné obchodní příležitosti k rozvoji českého exportu (Zahraniční politika SPD: 5) V otázce krize v Sýrii strana vyjadřuje podporu Syřanům, podporuje jejich právo na demokratické volby, chce, aby bylo nové vedení jejich státu mezinárodně respektováno, a podporují jejich snahu o ukončení občanské války. SPD nabízí pomocnou ruku k obnovení zničené země (Zahraniční politika SPD: 6). Ve vztahu s Tureckem SPD nesouhlasí s jednáním o bezvízovém styku tureckých občanů a tento postup považuje za vydírání. Možnou spolupráci EU a Turecka vidí SPD jako další důvod, proč nesetrvat v EU (Zahraniční politika SPD: 7).

1.4. Postoj k imigrační krizi

Strana avizuje, že nebude pokračovat v chybách západních zemí a jednoznačně odmítá přijímání a poskytování jakékoli pomoci lidem, kteří přicházejí z islámských zemí. Strana netoleruje ilegální imigraci do Evropy a ČR a za nelegální považuje

² Skupina BRICS je neformální uskupení složené z Brazílie, Ruské federace, Indie, Číny a Jihoafrické republiky, které vzniklo roku 2006 z iniciativy Ruské federace a prezidenta Vladimíra Putina. Jde o pragmatickou spolupráci v několika oblastech, např. v hospodářství, obchodu, financích, zemědělství, vzdělání nebo vědě (brics2017.org).

i imigraci prostřednictvím kvót a nátlaku EU. Jako příčinu imigrační krize vidí strana v nepochopitelném humanismu, mediální manipulaci a cenzuře ze strany vedení EU. Strana se domnívá, že imigranti vnímají pomoc jen jako příležitost, jak zneužívat sociální systém hostinného státu, možnost páchat násilí a ohrožovat bezpečnost obyvatel. Strana slibuje svým voličům možnost se k dalším krokům v řešení imigrační krize vyjádřit prostřednictvím referend. V souvislosti s imigrační krizí strana nesouhlasí s působením neziskových organizací, které nabízí pomoc lidem z muslimských zemí a považuje jejich činnost jen jako příležitost k získávání peněz a doporučuje široké prověření hospodaření těchto organizací. Strana striktně odmítá direktivy EU a jejím cílem je zpřísnění pravidel pro získání povolení k dlouhodobému pobytu na našem území (Zahraniční politika SPD: 7). Žadatelé o azyl by měli být přísně bezpečnostně i zdravotně prověřováni a vybírání. Strana vidí celou krizi jako pokus o větší vliv a silnější mandát Evropské komise k vytvoření nadnárodní vojenské síly, která bude pod vedením EK moci bez souhlasu členských států operovat na jejich území (Zahraniční politika SPD: 8). Obecně lze říci, že strana v zásadě nesouhlasí s kroky EU, odmítá spolupráci na kvótách, požaduje zrušení či omezení spolupráce neziskových organizací a apeluje na větší zabezpečení hranic a spolupráci se státy V4.

1.5. Příklad populismu z české historie

Existuje v české historii politický subjekt podobný SPD a lze ho označit za počátek populismu v ČR? V 90. letech narůstala politická otázka koexistence s romskou menšinou. Tématu se ujala zejména radikálně pravicová Republikánská strana (SPR-RSČ), která po roce 1989 dvakrát překročila ve volbách pětiprocentní klauzuli pro vstup do PČR, poprvé v roce 1992 a poté v roce 1996. V polistopadovém stranicko-politickém systému byla nejvýznamnějším reprezentantem ultrapravice (Mareš 2003: 187) a jejich populistická rétorika oslovila široké spektrum nespokojených občanů (Cabada, Šanc 2005: 202). Jejich politika byla postavená na kritice nesouladu s Romy a předseda strany Miroslav Sládek byl jediným českým politikem, který veřejně romskou menšinu nazýval „cikáni“ (Hokovský, Kopal et al. 2013: 79). Program strany nebyl natolik radikální, jako vyjadřování samotného leadera, který se ostře vymezoval proti Romům a cizincům (Kostelecký et al. 2014: 60) a často používal vulgární jazyk (Kopeček 2010: 144). M. Sládek je označován za klasického populistu, který kritizoval politické elity, hovořil o jejich provázanosti s minulým

režimem, zkorumpovanosti a neschopnosti neustupovat Němcům a romské menšině (Tamtéž: 144). Strana také kladla odpor vůči amerikanizaci společnosti a některým postmoderním hodnotám, zejména vůči multikulturalismu. Prosazovala zavedení přímé volby prezidenta, vybudování profesionální armády a měla odmítavý postoj vůči NATO a integraci do struktur EU (Kostecký et al. 2014: 60).

Voličskou podporu strana získala převážně v sociálně problémových, nestabilních regionech s vyšší nezaměstnaností (Kopeček 2010: 144) a vysokým podílem romské menšiny (Kostecký et al. 2014: 124). Analýza³ sociálních struktur voličů republikánské strany zaznamenala nejvyšší podíl u dělníků, dělníků těžkého průmyslu, nezaměstnaných a nejnižší podíl naopak u vysokoškoláků (Kostecký et al. 2014: 128). Další výzkumy uvádí, že voliči SPR-RSČ byli velmi podobní voličům západních extrémně pravicových stran. Patří sem zejména muži, prvovoliči, nevoliči a jak už bylo zmíněno dělníci (Mareš, 2003: 218). Z hlediska orientace voličů na pravo-levé škále se nejvíce z nich umístilo od středu doprava (Mareš 2003: 220). Strana oslovila voliče zvláště v severozápadních Čechách v okresech Chomutov, Karlovy Vary nebo Ústí nad Labem, kde jejich zisk dokonce překračoval desetiprocentní hranici (Kopeček 2010: 144). V oblastech Čech a Moravy získala strany podporu hlavně na Ostravsku, kde je výsledek vysvětlen vysokou mírou nezaměstnanosti (Kostecký et al. 2014: 124). I přesto, že v roce 1998 existovaly příznivé podmínky pro růst extremismu, straně se nepodařilo překročit pětiprocentní klauzuli ve volbách do PS. Důvody neúspěchu byly desintegrace strany, neschopnost zmobilizovat prvovoliče a ztráta předešlých voličů ve prospěch levice (Mareš 2003: 219).

³ Výsledky vypočítány korelační analýzou indikátorů sociální skladby soudních okresů a volebních výsledků v roce 1992.

2. Teorie a koncept populismu

Pro teoretický rámec výzkumu jsem zvolila teorii populismu zejména na základě definice a zkoumání autora Cas Mudde, který se populismem dlouhodobě zabývá. V této kapitole je cílem zjistit, zda je česká SPD populistickou stranou podobného typu, jako v západní Evropě. Dle C. Muddeho je populismus jeden z nejúspěšnějších nových proudů politiky západní i východní Evropy po Druhé světové válce (Mudde 2007: 21). Někteří autoři jsou toho názoru, že populismus je velice těžké definovat jako obecnou teorii shodující se pro všechny státy (Canovan 1999: 3). Autor C. Mudde dává přednost minimální definici populismu jako ideologii, která považuje společnost rozdělenou do dvou skupin, „čistý lid“ a „zkorumpovaná elita“ a která tvrdí, že politika by měla být projevem vůle lidu (Mudde 2004: 541-542). K definici populismu existuje několik přístupů. Například podle tzv. diskurzivní definice je populismus: „*způsob myšlení vnitřně nesourodé, černobíle zjednodušující skutečnost, nemající žádný konkrétní cíl*“ (Nalewajko 2013 citován in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 14).

Sám autor přiznává, že taková definice je spíše nicneříkající a je vhodnější pojmut ho jako ideologii. Definice populismu jako ideologie tvrdí, že proti sobě staví vědomě dvě skupiny a to lid a elity. V tomto případě je lid považován za „dobrou“ stranu, druhá „špatná“ strana elit se snaží o podryvání politických a ostatních práv lidu (Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 15). I tato definice je dle autora nedostatečná, což je zapříčiněno i tím, že samotní populističtí aktéři nejsou schopni definovat a vést ucelenou ideologii. Populismus je forma ostré politické rétoriky a politiky, která velmi často zjednodušuje problémy a nabízí zdánlivě snadné, ale někdy až vágní řešení (Skolkay 2000: 2). Populismus lze také chápat jako pozitivní sílu, která napomáhá mobilizaci občanské společnosti a emancipační sílu, která může v liberální demokracii dosáhnout politického konfliktu a mobilizaci vyloučených sektorů společnosti za účelem politické změny (Canovan 1999: 16; Mudde, Kaltwasser 2017: 3). Dle T. Grevena jsou populistické subjekty více flexibilní než strany programové a ochotněji se přizpůsobují situaci k udržení politické pozice. Pravicově populistické strany navíc požadují kulturně homogenní občanskou společnost a tvrdí, že jejich národní identita je v ohrožení ze strany „ostatních“ identit nejčastěji menšin nebo imigrantů (Greven 2016: 3).

Typologie dle Taguieffova rozděluje populismus na protestní a totožní (Taguieff 1995). Protestní lze označit za sociální populismus, který se nevymezuje pouze vůči

politickým elitám, ale také vůči kulturním, ekonomickým a sociálním elitám, které označuje za zkorumpované. V tomto pojetí populismu strany hovoří o morálně čistém lidu a je důležité, aby se co nejvíce podílel na politické moci použitím přímé demokracie a referend. Populismus totožnosti si zakládá na zachování národní identity, lze ho charakterizovat jako konflikt mezi národem a cizinci. Cizinci jsou vnímáni jako nebezpečí, které chce narušit původní národní kulturu a životní styl a zneužít bohatství národa (Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 17). Výsledkem populismu totožnosti je nárůst xenofobie, nenávisti k jiným kulturám, cizincům a k podpoře protiimigrační politiky.

Mezi typologii C. Muddeho patří tzv. politický populismus, který se velice často užívá v současné politice západní Evropy, ale můžeme ho pozorovat i v ČR. Politický populismus je velmi blízký extrémně pravicovým stranám, které nejčastěji apelují na svrchovanost lidu (Canovan 1999: 4) a neustále upozorňují na vnější nebezpečí ze strany Evropské unie a na problémy vnitřní jako jsou menšiny a nevyhovující zastupitelská demokracie (Mudde 2002). Tyto krajně pravicové strany vytváří v liberálních demokraciích napětí, protože jejich požadavky jsou často protiústavní a antisystémové. Autor rozděluje tři důležité znaky radikální pravice: nativismus, autoritarismus a populismus (Mudde 2007: 138).

Pro správnou definici radikální pravice v demokratických státech jsou vysvětleny její nejdůležitější znaky. Prvním je nativismus, který požaduje kulturně homogenní stát, odmítá cizince a ilegální imigranty. Příkladem může být britská Národní fronta, která používá slogany typu „*Británie pro Brity*“. (Mudde 2007: 138-139). Dalším prvkem je autoritarismus, který je typický podrýváním legitimacy současné liberální demokracie, která není schopna efektivně chránit národní zájmy a zájmy občanů (Canovan 1999: 7), požaduje větší nezávislost policie, depolitizaci soudnictví, právo občana na sebeobranu a držení zbraně. Jediný evropský stát, který má zkušenost s držení zbraní občanem, je Švýcarsko a populistické strany ho považují za jeden z nejdůležitějších bodů jejich programu (Mudde 2007: 146). Posledním prvkem je populismus, který se vyznačuje požadavkem zařadit do řízení státu právo na plebiscit, rozšíření referend a posílení pozice premiéra či prezidenta státu (Mudde 2007: 151-152). Pozdější literatura doplňuje charakteristiku krajně pravicových stran o xenofobii, nacionalismus, program šovinistického sociálního zabezpečení a víru v zákon a pořádek (Danics, Tejchmanová 2017: 85).

Jakými znaky disponují samotní populisté? Populisté se často vnímají jako jediní opravdoví demokraté, kteří jsou systematicky ignorováni ze stran médií, vlády a etablovaných stran (Canovan 1999: 2). Dle Muddeho a Eatwella patří mezi jejich nejčastější požadavky širší reprezentování přání lidu, které dle nich není dostatečně vyslyšeno, zavedením referend. Za druhé se distancují od tradičních stran a neustále je označují za zkorumpované. Třetím znakem je používání spíše jednoduchého jazyka a stylu sebe-representace a v neposlední řadě charismatický leader strany, který se prezentuje jako „obyčejný“ občan, který bojuje za blaho ostatních (Skolkay 2002: 3; Eatwell, Mudde 2004). Na základě zmíněných znaků populismu a radikální pravice lze předpokládat, že voliči takových stran budou deprimováni fungováním zastupitelské demokracie, politických institucí, popřípadě i EU a narůstající imigrací. V následující podkapitole je zmíněno několik populistických pravicových stran západní Evropy a charakteristiky jejich voličů.

2.1. Populistické strany a jejich voliči v západní Evropě

Evropa v posledních letech zaznamenává pozorovatelný nárůst politických stran, které jsou často označovány jako strany využívající populismus. Nejvýraznějšími typy populistických stran jsou v současné době radikálně-pravicové populistické strany (Havlík, Pinková 2012: 122). Mezi nejznámější radikálně-pravicové populistické strany patří francouzská Front national v čele s Marine Le Pen (Davies 1999) a rakouská strana FPÖ, jejíž zakladatelem byl Jorg Haider. Obě strany jsou detailněji rozvedeny v následujících podkapitolách. Nejsou však jedinými krajně-pravicovými stranami, které se v západní Evropě objevují. Například německá Republikánská strana je dobře známým příkladem populistické radikální pravice, která vznikla odštěpením od Křesťansko-sociální unie Bavorska (CSU). Strana se postupně formovala směrem k radikalismu po vzoru strany FN. Nicméně s výjimkou voleb do Evropského parlamentu v roce 1989 strana nebyla schopna překročit v celostátních volbách pětiprocentní klauzuli (Mudde 2007: 42). V belgickém prostředí lze pozorovat hned dvě populistické radikální pravicové strany rovněž silně ovlivněny francouzskou FN (Mudde 2007: 43) První z nich je belgická Front national, která zastupovala francouzsky mluvící část země a byla typická prvky nativismu a xenofobie. V nizozemsky (vlámsky) mluvícím regionu je známou populistickou krajně pravicovou stranou strana Vlaams Belang (původně Vlámský blok, VB), která je charakteristická

proti-imigrační politikou a snahou o vlámskou nezávislost na Belgii (De Cleen, Van Aelst 2016: 99).

Voličská základna populistických krajně-pravicových stran se dle výzkumů vyznačuje hlavně protestním charakterem, vyjadřující nespokojenost s etablovanými stranami (Betz 1993: 419). Z hlediska sociodemografických charakteristik voliči převažují v dělnické třídě, s nižší úrovní vzdělání, mezi mladšími voliči, ale také v případě VB jsou to bývalí voliči socialistů, kteří jsou zklamáni s vývojem jejich života během mládí (Betz 1993: 422). Z hlediska teritoriální struktury jsou voliči koncentrováni často v odloučených částech měst, na periferiích, kde obvykle žijí rovněž přistěhovalci, což v nich evokuje pocit zrady ze strany společnosti a také obavy o vlastní bezpečnost (Tamtéž: 423). Pozdější literatura vysvětluje důsledek koncentrace v dělnických třídách jako příčinu modernizace a rozšíření informačních technologií (*modernization losers*), kdy díky tomu dochází k mobilizaci této sociální třídy ve prospěch populistických krajně-pravicových stran, které obhajují upřednostnění „národní přednosti“ v oblasti zaměstnanosti a sociálního zabezpečení (Oesch 2008: 351).

2.1.1. Front National ve Francii

Francouzský politický systém byl a je tradičně charakterizován jako nestabilní. Má opožděnou tendenci vytvářet stranickou strukturu a některé strany několikrát změnilo jméno během krátké doby (Caramani 2004: 146). Slabostí francouzské struktury je teritoriální rozštěpenost stran, kde jsou nejvlivnějším faktorem lokální osobnosti politických stran (Tamtéž: 146). Nejznámější subjekt krajně pravicové populistické strany ve Francii je Národní Fronta, založena Jeanem M. Le Penem (Perottino 2011: 83). Stranou se inspirovalo několik podobných subjektů v celé Evropě (Mudde, Kaltwasser 2017: 35), protože jako jedna z prvních začala odkazovat na zkorumpovanou oligarchii v centru francouzské politiky (Mudde, Kaltwasser 2011: 8). Strana byla založena v roce 1972 a několikrát se sloučila a rozštěpila na několik uskupení (Winock 1998: 156). Nyní je v čele strany dcera zakladatele Marine Le Pen, která extrémismus strany posílila a došlo k posunu od antisemitismu k anti-imigrantské a islamofobní pozici. Strana začala využívat politiku založenou na ochraně francouzského lidu proti globalizaci a program založený na kritice EU a elitářství. Strana vykazuje znaky populistického uskupení s krajně-pravicovou politikou

vyznačující se protievropskou rétorikou s národním apelem a upřednostněním „pravých Francouzů“ (Perottino in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 66-67).

Za největší problémy strana označuje negativní dopady evropské integrace a ztrátu francouzské identity díky šíření islámského náboženství (Balent 2013: 167). Předsedkyně strany fungování EU nazvala „*eurodiktaturou*“, kterou přirovnala k „*novému druhu totalitního režimu*“ (Danics, Tejchmanová 2017: 224). Z hlediska vztahu k ostatním stranám se ostře vymezuje proti komunistům, nehlásí se ani k pravici, ale s ní nalézá alespoň několik společných bodů. Hlavními požadavky a programovými body dnešní FN jsou: vyřešení imigrační krize, zásadní snížení přistěhovalců na deset tisíc ročně, které dle FN povede ke snížení nezaměstnanosti. Strana požaduje rovněž vystoupení ze Schengenského prostoru a vyhoštění „nepřízřusobivých“ přistěhovalců (Perottino in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 67). FN dle konceptu Albertazziho a McDonnella splňuje populistickou stranu ve všech bodech: definice lidu založená na rase, kritika přistěhovalců - zejména muslimů, kritika nadřazené elity, která potlačuje lid, požadavek zavést prvky přímé demokracie, kult osobnosti Le Pen a posílení národní identity (Perottino in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 74).

S ohledem na voličskou základnu strany, kterou tradičně zastupovala střední a nižší třída, je důležité zmínit, že byla schopna oslovit také značnou část dělnické třídy a nezaměstnaných (Greven 2016: 4; Oesch 2008: 356), dále mladé lidi s nedokončeným vzděláním a s vysokou mírou nezaměstnanosti, kteří jsou deprimovaní ekonomickou situací (Betz 1993: 442). Pozdější studie zkoumající výsledky prezidentských voleb v roce 2002 prokázaly, že mezi voliči M. Le Pen byla rovněž také značná část (31 %) lidí pracujících ve službách (Oesch 2008: 358). Dle výsledků voleb 2015 byli voliči FN ze 49 % dělníci a z 50 % lidé bez vzdělání (les-crisis.fr 2015). Z hlediska výsledků strany v posledních volbách do Národního shromáždění získala 13,20% v prvním kole a v druhém 8,8 %. V prezidentských volbách 2017 získala kandidátka M. Le Pen v prvním kole 21,3 % a v druhém dokonce 33,9 %, ale ani to nezajistilo M. Le Pen vítězství (interieur.gouv.fr 2017).

2.1.2. Strana FPÖ v Rakousku

Populismus v Rakousku má dlouhodobou tradici a patří mezi negativní faktory, které ovlivňují politickou kulturu země (Dimitrov in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016:76). FPÖ byla založená roku 1955 (Greven 2016: 4) a dokázala dosáhnout určité úrovně významu a relevance v stranickém systému. Koncem 70. let 20. století získala

tzv. koaliční potenciál, jak to označuje G. Sartori, kdy v roce 1983 realizovala koalici se sociálně demokratickou SPÖ. FN sice tento koaliční potenciál postrádá, ale disponuje naopak tzv. vyděračským potenciálem, který začala využívat v 80. letech (Carter 2005: 121). Koaliční potenciál zužitkovala strana v letech 1999 a 2002, kdy se stala součástí vládní koalice s Rakouskou lidovou stranou ÖVP až do roku 2006.

Jorga Haider, politik, který je symbolem vzestupu populismu v Rakousku, FPÖ přeměnil na stranu protestní, která má za cíl chránit obyčejného člověka proti establishmentu (Dimitrov in Kubát, Mejstřík, Kocián 2016: 79) a slibovala svým voličům politickou změnu a nahrazení neúspěšné globalizace (Hokovský, Kopal 2013: 23). Tento charismatický a provokativní politik byl předsedou strany od roku 1986 do roku 2000 (Greven 2016: 4). Z počátku se FPÖ soustředila na boj se zkorumpovanou elitou (Mudde, Kaltwasser 2011: 11) a postupem 90. let se stala zcela xenofobní a autoritářskou, stavěla se proti multikulturalismu a také proti vstupu do EU. Po úspěchu v roce 1999 se strana přesunula více doprava, rozšířila svou voličkou základnu o dělnickou třídu a nejčastěji používala proti-muslimskou a proti-imigrantskou rétoriku (Greven 2016: 4). Po smrti J. Haidera se leaderem strany stal Heinz Ch. Strache, který nadále pokračoval v xenofobní až rasistické rétorice, kterou vedl otevřeně zejména proti muslimům (Dimitrov in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 80). Oproti předešlému leaderovi H. Ch. Strache neodmítá EU jako celek, ale požaduje návrat k modelu tzv. Evropy národních států. Nadále ale vystupuje jako radikální strana, která je typická patriotismem a rakouským nacionalismem (Dimitrov in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 80-82). V programu avizují, že Rakousko není země, která by měla být otevřená imigraci, nicméně podporuje legální přistěhovalce, kteří umí německy, dlouhodobě žijí v Rakousku a plně respektují rakouskou kulturu a způsob života (fpoe.at 2011).

Populismus v Rakousku lze považovat za tradiční formu mobilizace voličů, která začala už v 80. letech 20. století. Populismus se rozvíjel díky opakovanému rozdělení moci mezi lidovce a sociální demokraty. Určujícím faktorem populismu v Rakousku je rozdělování společnosti mezi Rakušany a cizince, kteří jsou negativně vnímání díky stoupajícímu počtu imigrantů. Díky pozitivnímu vztahu obyvatelstva k populistickým stranám lze předpokládat, že populismus v Rakousku bude nadále přetrvávat, ne-li stoupat (Dimitrov in Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016: 92-93).

Z hlediska voličské podpory výzkumy ukazují, že FPÖ dokázala přilákat a zmobilizovat voliče, kteří v předchozích volbách nevolili. Ze sociodemografického pohledu přitahují voliče napříč sociálním spektrem. V roce 1990 získala strana voliče

zvláště mezi dělníky, zaměstnanci, ale také i mezi důchodci. Voliči byli převážně muži a značná část z nich byla věkově mladší 30 let (Betz 1993: 422). Pozdější studie výsledků voleb z roku 2002 potvrzuje, že voliči převažují hlavně v kategorii výrobních pracovníků (dělníků), kam jsou zařazeni například mechanici či zedníci, ale také v kategorii zahrnující úředníky. Voliči zahrnutí v kategorii dělníků navíc vyjadřují nespokojenost se současnou podobou demokracie a 17% z nich věří, že imigrace podkopává a má negativní vliv na kulturu země (Oesch 2008: 356-358).

2.1.3. Případ SPD

V této podkapitole budou aplikovány prvky populismu a krajně-pravicových stran za účelem zjištění, zda se v případě SPD jedná o typický subjekt populistické krajně-pravicové strany typu FN či FPÖ.

Pokud bychom měli zkoumat populismus jako ideologii, populistické subjekty vědomě definují společnost jako konflikt elit a občanů. V případě strany SPD lze pozorovat, že se snaží voliče přesvědčit o tom, že politické elity ohrožují jejich bezpečnost a nezastupují jejich zájmy: „*Považujeme za nutné ukončit demokracii, ve které vládou kmotrovské stranické mafie.*“ (SPD 2015). Protestní typ populismu, založený na kritice politických, kulturních a ekonomických elit, požaduje zavedení přímé demokracie a referend. V programu SPD se tyto požadavky objevují. Dokazuje to programové prohlášení strany: „*Za základní princip obrany demokracie považujeme zavedení přímé demokracie a široké zapojení občanů do řízení země.*“ (SPD 2015). Dále leader strany T. Okamura uvádí: „*Budeme prosazovat uzákonění širokého referenda jako nejvyššího projevu vůle občanů. Občané musí mít právo v referendu rozhodovat o zásadních otázkách týkajících se budoucnosti země.*“ (SPD 2015).

Typologie dle C. Muddeho definuje tzv. politický populismus. Strany populistické typu často kritizují politiku EU a tvrdí, že zastupitelská demokracie není schopna reflektovat zájmy a přání svých občanů. T. Okamura a jeho strana jednoznačně zastupitelskou demokracii kritizují a požadují zavedení přímé demokracie a tím změnu politického systému a uspořádání moci. Strana je tedy navíc antisystémová, protože se staví proti hodnotám současného systému a zpochybňuje jeho legitimitu (Kubát 2007: 117). Pro zařazení SPD do krajně-pravicových stran bylo nutné aplikovat znaky krajní pravice. Prvním prvkem je nativismus, který požaduje kulturně homogenní stát a odmítá ilegální imigranty. Dalším prvkem je autoritarismus, který tvrdí, že současná

podoba demokracie dostatečně nechrání zájmy a také bezpečnost občanů, a proto prosazuje například právo na sebeobranu a rozšíření práva občana na nošení zbraně. T. Okamura prosazuje rozšíření dostupnosti zbraní a právo na sebeobranu a ke zpřísnění pravidel pro držení zbraní v ČR v roce 2016 se vyjádřil takto: „*EU a nyní tedy i Česká republika se blíží stavu, kdy obyvatelstvo bude bez jakékoliv branné a vojenské přípravy a zároveň nebude disponovat ani účinnými prostředky pro sebeobranu.*“ (SPD 2016).

Do jaké míry se SPD podobá populistickým stranám západní Evropy? Populismus a radikální pravice má ve Francii a Rakousku dlouhodobější a silnější tradici. V obou případech jsou důležité dva aspekty: reakce na ekonomickou krizi a silný leader v čele strany využívající protievropskou a xenofobní rétoriku. FPÖ a FN sdílí názor, že občané jsou jediným legitimním zdrojem politické moci (Mudde, Kaltwasser 2011: 13). Obě strany kritizují EU, globalizaci světa a trhu. FN se díky tomu stala v 90. letech jednou z nejradikálnějších a antiglobalizačních stran v evropském politickém prostředí (Mudde, Kaltwasser 2011: 16). Stejně jako česká SPD, tak i francouzská FN nesouhlasí s otevřenými hranicemi a v jejich programu se objevují požadavky, které jsou v rozporu s lidskými právy. Všechny tři strany propagují lidovou iniciativu, referenda a prvky přímé demokracie. Rozdílem mezi francouzským, rakouským a českým populismem může být to, že v Rakousku a ve Francii si tyto strany dokázaly zajistit relevanci a politický význam díky dlouhému trvání a tradici. SPD sice není tradiční česká krajně pravicová strana, protože funguje krátce, ale význam získala po výsledcích voleb do PS PČR, kdy se stala parlamentní stranou. T. Okamura se navíc s oběma stranami ztotožňuje a M. Le Pen označil dokonce za svoji přítelkyni, která sdílí stejné politické postoje a SPD podporuje. Voličská základna u FN a FPÖ je velmi podobná a tvoří ji hlavně dělnická třída a sociální skupina s nižší úrovní vzdělání, která vyjadřuje nesouhlas s imigrací a EU. Zda se voličská základna SPD liší nebo shoduje, je analyzováno v poslední části práce.

3. Metodologie a výzkumný design

V teoretické části práce byly definovány znaky populismu a populistických krajně-pravicových stran západní Evropy a základní charakteristiky jejich voličů. V kontextu s voliči FN a FPÖ je v poslední části kvantitativního výzkumu analyzováno několik proměnných voličů Úsvitu/SPD s cílem zjistit, zda se jim voliči podobají a ověřit stanovenou hypotézu. Výzkum byl prováděn na základě sběru dat z datových souborů Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) a následně byly analyzovány v programu na zpracování dat IBM SPSS Statistics. Volební výsledky zaneseny do jednoduchých sloupcových grafů byly získány z databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ).

Pro analýzu bylo využito několik datových souborů obsahujících data z dotazníkových šetření provedených CVVM. Prvním z nich je datový soubor z roku 2013, poté z roku 2017 a sloučená data ze souborů z let 2016 a 2017 z důvodu navýšení platných případů, které bylo nutné zejména u strany SPD. V analýze názorových postojů, které jsou zkoumány na základě dotazníkového šetření za únor 2016, nastal problém s nízkým počtem platných případů, výsledky nelze tedy generalizovat. Jiná data, která by se zabývala názorovými postoji na bezpečnost a otázkami týkající se imigrace nebyla k dispozici. Vztahy mezi volbou strany a vybranými proměnnými byly zkoumány pomocí metody dvourozměrné analýzy a v práci byly uvedeny v podobě kontingenčních tabulek (*crosstabulation*). Pro určení statistické významnosti byl použit test chí-kvadrátu a pro určení míry asociace hodnota Pearsonova *Cramerova V*. Mapa volební podpory SPD na úrovni obcí byla vytvořena pomocí programu QGIS z dat ČSÚ. Další zvolenou metodou byla lineární regrese provedena na základě dat ČSÚ, která je schopná analyzovat vztahy mezi skupinou nezávisle proměnných a jednou závisle proměnnou. Cílem lineární regrese je vysvětlit rozptyl v závisle proměnné, odhadnout vliv každé nezávislé proměnné na závisle proměnnou a predikovat její hodnoty pro jednotlivé případy (Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 353).

4. Analýza voličů SPD

Výsledky analýzy jsou rozděleny do čtyř částí. První část tvoří analýza sociodemografických charakteristik voličů Úsvitu v kontextu voleb a dotazníkových šetření z roku 2013. Stejně tak je provedena analýza voličů SPD z roku 2017. Analyzováno je několik proměnných u respondentů (voličů) všech stran, které se v roce 2013 a 2017 staly parlamentními. Cílem analýz je zjistit, zda se respondenti jednotlivých stran mezi sebou výrazně liší v závislosti na vybrané proměnné. Barevně jsou vyznačeny ty hodnoty, které splňovaly podmínky vysvětlené v legendě. Druhá část tvoří výsledky analýz názorových postojů SPD především na vnitropolitickou situaci a bezpečnost ČR. Čtvrtá část obsahuje regresní analýzu socioekonomických proměnných.

Legenda k barevným polím v kontingenčních tabulkách:

	Nadprůměrná hodnota	Statisticky významný rozdíl na hladině spolehlivosti 95%	1,96
	Značně nadprůměrná hodnota	Statisticky významný rozdíl na hladině spolehlivosti 99%	2,58
	Mimořádně nadprůměrná hodnota	Statisticky významný rozdíl na hladině spolehlivosti 99,9%	3,29
	Podprůměrná hodnota	Statisticky významný rozdíl na hladině spolehlivosti 95%	-1,96
	Značně podprůměrná hodnota	Statisticky významný rozdíl na hladině spolehlivosti 99%	-2,58
	Mimořádně podprůměrná hodnota	Statisticky významný rozdíl na hladině spolehlivosti 99,9%	-3,29

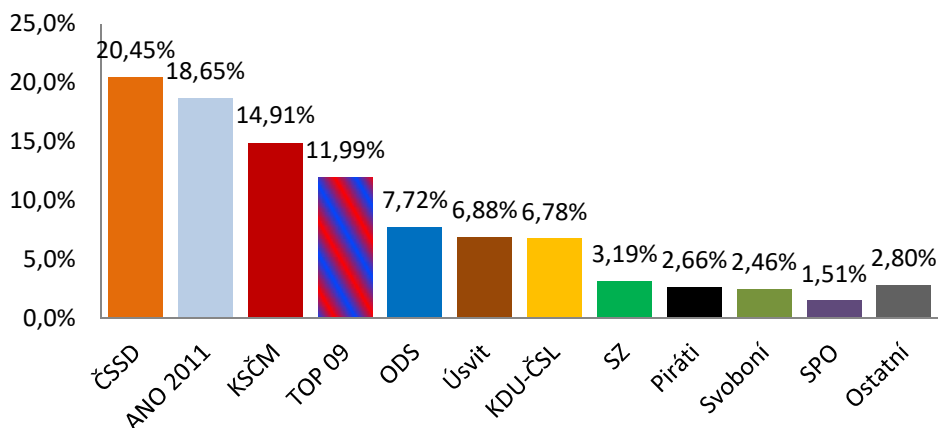
4.1. Sociodemografické charakteristiky

Tato část analýzy je zaměřena na sociodemografické charakteristiky respondentů Úsvitu a SPD. Součástí kapitoly jsou výsledky dvourozměrné analýzy dotazníkových šetření z roku 2013 a 2017. Cílem bylo zjistit, zda věk, stupeň vzdělání, čistý příjem domácnosti, spokojenost s politickou situací a s fungováním demokracie v ČR ovlivňuje to, jakou stranu respondent zvolil a zda lze předpokládat, že se voliči jednotlivých stran mezi sebou mohou lišit v závislosti na vybrané proměnné. Analýza tedy měří vztah mezi nezávisle a závisle proměnnou a díky testu chí-kvadrát a míry asociace bylo zjištěno, zda je vztah statisticky významný a pokud ano, jak je vztah mezi proměnnými silný (hodnota *Cramerova V*). Poslední část obsahuje rozložení voličů podle pohlaví, zařazení voličů na pravo-levé škále, míru spokojenosti s životní úrovní, se členstvím v EU a NATO a míru důvěry k politickým institucím ČR.

4.1.1. Volby 2013 (Úsvit)

Volby roku 2013 se konaly ve dnech 25. 10. – 26. 10. Účast ve volbách ve volbách byla 59,48 %. Pětiprocentní hranici pro vstup do parlamentu překročilo sedm následujících stran: Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) se ziskem 20,45 %, TOP09 se ziskem 11,99 %, Občanská demokratická strana (ODS) se 7,72 %, KDU-ČSL s 6,78 %, Úsvit přímé demokracie T. Okamury (Úsvit) s 6,88 %, ANO 2011 s 18,65 % a KSČM 14,91 %. I přesto, že strana Úsvit vznikla pár měsíců před volbami, byla schopná překročit pětiprocentní klauzuli a stát se později opoziční stranou. Pro lepší vizualizaci výsledků voleb byl vytvořen sloupcový graf.

Sněmovní volby 2013

Graf č. 1: Výsledky voleb 2013; zdroj: vlastní zpracování (volby.cz)

Tabulka č. 1 zobrazuje věkové rozdělení respondentů (voličů) vzniklých parlamentních stran. Nezávisle proměnnou je uvedený věk respondenta rozdělen do šesti kategorií a závisle proměnnou volba strany v roce 2013. V případě odpovědí respondentů u strany Úsvit analýza ukázala, že věkově převažují v kategorii 18-24 let (21,7 %) a 25-34 (26,1 %). Standardizovaná rezidua změřila, že v kategorii „18-24“ jsou hodnoty mimořádně nadprůměrné a v kategorii „25-34“ nadprůměrné. V kategorii „65+“ jsou hodnoty naopak podprůměrné (nižší). Opačně dopadla analýza u strany KSČM, kde převládají z 52,1 % respondenti v kategorii 65+. Navíc rezidua ukázala, že v prvních dvou kategoriích je zastoupení respondentů značně podprůměrné, než by se dalo očekávat a v kategorii „35-44“ mimořádně podprůměrné. Naopak v kategorii s největším podílem (65+) respondentů je hodnota mimořádně nadprůměrná. Podle výsledků lze konstatovat, že voliči Úsvitu byli převážně mladší lidé a rozdíly jsou statisticky významné. Opačné hodnoty měli voliči strany KSČM, kde převládají starší lidé.

Tabulka č. 1: Věk a volba strany

Kterou stranu volili 2013		Věk - 6 kategorií						SOUČET
		18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	65+	
ČSSD	Součet	4	18	40	44	44	46	196
	Procenta	2%	9,20%	20,40%	22,40%	22,40%	23,50%	100%
TOP09	Součet	11	26	31	15	13	16	112
	Procenta	9,80%	23,20%	27,70%	13,40%	11,60%	14,30%	100%
ODS	Součet	9	15	12	13	15	9	73
	Procenta	12,30%	20,50%	16,40%	17,80%	20,50%	12,30%	100%
KDU-ČSL	Součet	4	4	12	14	14	19	67
	Procenta	6%	6%	17,90%	20,90%	20,90%	28,40%	100%
Úsvit T. Okamury	Součet	15	18	9	8	11	8	69
	Procenta	21,70%	26,10%	13%	11,60%	15,90%	11,60%	100,00%
ANO11	Součet	20	43	40	30	32	17	182
	Procenta	11%	23,60%	22%	16,50%	17,60%	9,30%	100%
KSČM	Součet	2	8	10	15	34	75	144
	Procenta	1,40%	5,60%	6,90%	10,40%	23,60%	52,10%	100%
SOUČET	Součet	65	132	154	139	163	190	843
	Procenta	7,70%	15,70%	18,30%	16,50%	19,30%	22,50%	100%

Zdroj: vlastní zpracování (výstup z SPSS), data CVVM (2013)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 191,253 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,213.

V tabulce č. 2 jsou zobrazeny výsledky analýzy, která zkoumala, jakým stupněm vzdělání disponovali voliči jednotlivých stran. V případě Úsvitu analýza nepřinesla žádné statisticky významné rozdíly mezi očekávanými a pozorovanými hodnotami jednotlivých kategorií. Voliči strany Úsvit jsou koncentrováni převážně v kategorii středního vzdělání bez maturity (39,7 %) a s maturitou (35,3 %). Podíl vysokoškolsky vzdělaných je velice nízký (11,8 %). Podobně nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných respondentů je u strany KSČM (10,3 %), kde je výsledná hodnota značně podprůměrná a respondenti převládají hlavně v kategorii „základní“ (26,9 %), kde je naopak hodnota mimořádně vyšší, než bylo očekáváno. Lze tedy předpokládat, že voliči Úsvitu a KSČM budou disponovat podobným stupněm vzdělání, které bude převládat v kategoriích základní a střední s/bez maturity.

Tabulka č. 2: Vzdělání a volba strany

Kterou stranu volili 2013		Vzdělání - 4 kategorie				SOUČET
		(neúplné) ZŠ	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VOŠ, bakalářské, VŠ	
ČSSD	Součet	19	79	71	31	200
	Procenta	9,50%	39,50%	35,50%	15,50%	100%
TOP09	Součet	9	23	44	40	116
	Procenta	7,80%	19,80%	37,90%	34,50%	100%
ODS	Součet	5	17	27	27	76
	Procenta	6,60%	22,40%	35,50%	35,50%	100%
KDU-ČSL	Součet	12	25	11	19	67
	Procenta	17,90%	37,30%	16,40%	28,40%	100%
Úsvit T. Okamury	Součet	9	27	24	8	68
	Procenta	13,20%	39,70%	35,30%	11,80%	100%
ANO11	Součet	17	60	71	33	181
	Procenta	9,40%	33,10%	39,20%	18,20%	100%
KSČM	Součet	39	57	34	15	145
	Procenta	26,90%	39,30%	23,40%	10,30%	100%
SOUČET	Součet	110	228	282	173	853
	Procenta	12,90%	33,80%	33,10%	20,30%	100%

Zdroj: vlastní zpracování (výstup SPSS), data CVVM (2013)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 93,139 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,191.

Tabulka č. 3 ukazuje, do jaké míry jsou voliči jednotlivých stran spokojeni s politickou situací v ČR. Podle výsledků lze konstatovat, že při měření této proměnné nebylo nalezeno mnoho statistických rozdílů mezi kategoriemi a v případě strany Úsvit významný rozdíl nastal pouze v kategorii „neví“, kde je hodnota podprůměrná (nižší). U voličů Úsvitu převládaly odpovědi „spíše“ a „velmi“ nespokojen. Stejně jsou nespokojeni voliči KSČM, kteří převládají v kategorii „nespokojen“ a kategorii „velmi nespokojen“, kde je hodnota značně nadprůměrná. Lze všeobecně říci, že respondenti ze všech stran neodpovídali na otázku, jestli jsou spokojeni s politickou situací kladně.

Tabulka č. 3: Spokojenost s politickou situací

Kterou stranu volil 2013		Spokojenost s politickou situací						SOUČET
		Velmi spokojen	Spíše spokojen	Ani spokojen, ani nespokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	NEVÍ	
ČSSD	Součet	4	27	48	81	40	2	202
	Procenta	2%	13,40%	23,80%	40,10%	19,80%	1%	100%
TOP09	Součet	5	13	24	45	32	0	119
	Procenta	4,20%	10,90%	20,20%	37,80%	26,90%	0%	100%
ODS	Součet	1	9	17	26	23	0	76
	Procenta	1,30%	11,80%	22,40%	34,20%	30,30%	0%	100%
KDU-ČSL	Součet	1	14	16	22	12	1	66
	Procenta	1,50%	21,20%	24,20%	33,30%	18,20%	1,50%	100%
Úsvit T. Okamury	Součet	0	12	15	21	18	2	68
	Procenta	0%	17,60%	22,10%	30,90%	26,50%	2,90%	100%
ANO11	Součet	2	34	53	62	31	1	183
	Procenta	1,10%	18,60%	29%	33,90%	16,90%	0,50%	100%
KSČM	Součet	3	18	23	48	54	1	147
	Procenta	2,00%	12,20%	15,60%	32,70%	36,70%	0,70%	100%
SOUČET	Součet	16	127	196	305	210	7	861
	Procenta	1,90%	14,80%	22,80%	35,40%	24,40%	0,80%	100%

Zdroj: vlastní zpracování (výstup SPSS), data CVVM (2013)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 45,093 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,102.

V tabulce č. 4 je vyobrazeno, jak odpovídali respondenti na otázku spokojenosti s fungováním demokracie v ČR v závislosti na to, jakou stranu volili v roce 2013. U jediných voličů Úsvitu a KSČM vyšly hodnoty nadprůměrné v kategorii „velmi nespokojen“. V případě strany Úsvit je hodnota v této kategorii nadprůměrná a v případě KSČM až mimořádně nadprůměrná, což znamená, že podíl respondentů v těchto kategoriích je vyšší, než bylo očekáváno a vyšší než u jiných stran. Lze z výsledků předpokládat, že voliči těchto stran budou více nespokojeni s fungováním demokracie v ČR než voliči jiných stran. Naopak spokojeni (52,3 %) jsou voliči TOP09.

Tabulka č. 4: Spokojenost s fungováním demokracie

Kterou stranu volil 2013		Spokojenost s fungováním demokracie v ČR					SOUČET
		Velmi spokojen	Spíše spokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	NEVÍ	
ČSSD	Součet	4	73	86	33	5	201
	Procenta	2%	36,30%	42,80%	16,40%	3%	100%
TOP09	Součet	9	53	47	9	0	118
	Procenta	7,60%	44,90%	39,80%	7,60%	0%	100%
ODS	Součet	1	28	35	8	3	75
	Procenta	1,30%	37,30%	46,70%	10,70%	4,00%	100%
KDU-ČSL	Součet	2	23	35	4	2	66
	Procenta	3,00%	34,80%	53,00%	6,10%	3,00%	100%
Úsvit T. Okamury	Součet	5	27	18	18	0	68
	Procenta	7,4%	39,70%	26,50%	26,50%	0,00%	100%
ANO11	Součet	7	73	83	17	2	182
	Procenta	3,80%	40,10%	45,60%	9,30%	1,10%	100%
KSČM	Součet	0	14	78	48	6	146
	Procenta	0,0%	9,60%	53,40%	32,90%	4,10%	100%
SOUČET	Součet	28	291	382	137	18	856
	Procenta	3,30%	34,00%	44,60%	16,00%	2,10%	100%

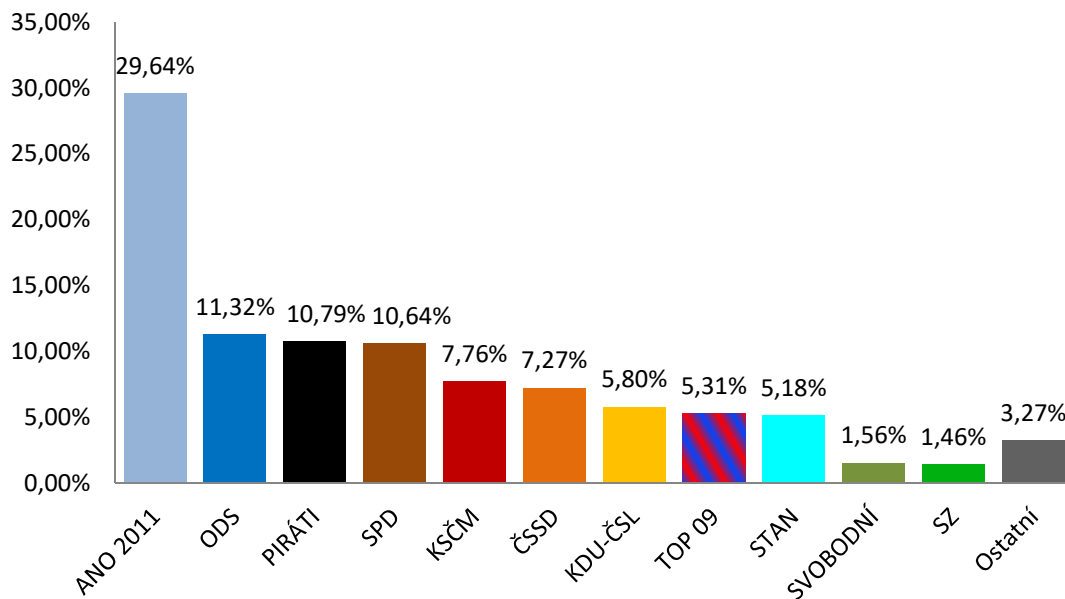
Zdroj: vlastní zpracování (výstup z SPSS), data CVVM (2013)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 115,130 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,183.

4.1.2. Volby 2017 (SPD)

Následující volby v roce 2017 se konaly ve dnech 20. 10. – 21. 10. K volbám přišlo 60,84 % oprávněných voličů, tedy o 1,36 % více než v roce 2013. Pětiprocentní klauzuli překročilo devět stran a počet stran v parlamentu byl navýšen o dvě strany. Lišily se i výsledky jednotlivých stran soutěžících v obou volbách. Vítězem voleb se stala strana ANO 2011, která získala 29,64 %. Druhou nejsilnější stranou se stala ODS se ziskem 11,32 %, která ale jak je vidět z grafu č. 2, se od vítězné strany ANO 2011 procentuálně velmi liší. Překvapením voleb mohly být výsledky České pirátské strany (Piráti), která získala 10,79 % a poprvé za své trvání překročila pětiprocentní hranici pro vstup do parlamentu. Strana SPD získala 10,64 % a dokázala porazit KSČM (7,76 %), ČSSD (7,72 %), KDU-ČSL (5,8 %), TOP09 (5,31 %) a stranu STAN, která těsně překročila klauzuli s výsledkem 5,18 %.

Sněmovní volby 2017

Graf č. 2: Výsledky voleb 2017; zdroj: vlastní zpracování (volby.cz)

Pro přehlednější srovnání výsledků voleb 2013 a 2017 byla vytvořena tabulka č. 5, která znázorňuje volební ztráty a zisky jednotlivých stran v roce 2017 v závislosti na výsledcích z roku 2013. Strana ANO 2011 zaznamenala nárůst hlasů o 10,99 %. Naopak velký propad hlasů lze pozorovat u ČSSD, která oproti roku 2013 ztratila 13,18 %. ODS získala o 3,6 % více a TOP09 naopak ztratila 6,68 %. Strany SPD a Úsvit jsou považovány v práci za stejný subjekt a jejich výsledky ve volbách 2013 a 2017 ukazují, že SPD získala o 3,76 % hlasů více než v roce 2013. KSČM naopak zaznamenala výrazný pokles hlasů o 7,15 % a jejich výsledek je historicky nejnižší. O 0,98 % méně hlasů v roce 2017 získala i KDU-ČSL, ale v komparaci se všemi uvedenými stranami je její výsledek poměrně stabilní. Zisk Pirátů byl o 8,13 % vyšší než v roce 2013 a poprvé vstoupili do Parlamentu.

Strany	2013	2017	2013 / 2017
			Zisky (+) / Ztráty (-)
ANO11	18,65%	29,64%	+ 10,99%
ČSSD	20,45%	7,27%	- 13,18%
ODS	7,72%	11,32%	+ 3,60%
TOP09	11,99%	5,31%	- 6,68%
ÚSVIT/SPD	6,88%	10,64%	+ 3,76%
KSČM	14,91%	7,76%	- 7,15%
KDU-ČSL	6,78%	5,80%	- 0,98%
PIRÁTI	2,66%	10,79%	+ 8,13%
STAN	X	5,18%	X

Tabulka č. 5: porovnání výsledků voleb; zdroj: vlastní zpracování (volby.cz)

Tabulka č. 6 vyobrazuje, jak jsou voliči stran věkově rozloženi v šesti kategoriích. Voliči SPD převažují věkově v kategorii 18-24 let (20,5 %), kde je hodnota mimořádně nadprůměrná, dále v kategorii 25-34 let (24 %), kde je hodnota nadprůměrná. Značně podprůměrná hodnota vyšla v kategorii 65+ (7,5 %), takže lze předpokládat, že stranu SPD nevolí starší lidé, ale spíše prvovoliči a lidé středního věku. Opačný výsledek lze pozorovat u strany KSČM, kde jsou voliči koncentrováni v kategoriích 55-64 let (28,5 %) a 65+ (42,3 %), v nichž jsou hodnoty mimořádně nadprůměrné. Naopak mimořádně podprůměrné hodnoty vyšly v kategoriích 18-24 let (1,8 %), 25-34 let (5,7 %) a 35-44 let (11,3 %). Výsledky potvrzují, že věk respondenta může ovlivňovat jeho rozhodnutí při volbě strany, protože rozdíly mezi hodnotami jsou statisticky významné.

Tabulka č. 6: Věk a volba strany

Kterou stranu by volil		Věk - 6 kategorií						SOUČET
		18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+	
KSČM	Součet	9	28	56	51	141	209	494
	Procenta	1,80%	5,70%	11,30%	10,30%	28,50%	42,30%	100%
ČSSD	Součet	30	84	119	118	166	195	712
	Procenta	4,20%	11,80%	16,70%	16,60%	23,30%	27,40%	100%
ODS	Součet	22	72	90	79	62	50	375
	Procenta	5,90%	19,20%	24,0%	21,10%	16,50%	13,30%	100%
KDU-ČSL	Součet	15	33	55	32	61	81	277
	Procenta	5,40%	11,90%	19,90%	11,60%	22,0%	29,20%	100%
TOP09	Součet	21	70	52	33	34	22	232
	Procenta	9,10%	30,20%	22,40%	14,20%	14,70%	9,50%	100%
ANO 2011	Součet	90	255	283	207	213	193	1241
	Procenta	7,30%	20,50%	22,80%	16,70%	17,20%	15,60%	100%
Piráti	Součet	51	47	27	15	5	5	150
	Procenta	34,0%	31,30%	18%	10%	3,30%	3,30%	100%
SPD (Úsvit) T. Okamura	Součet	30	35	31	17	22	11	146
	Procenta	20,50%	24,00%	21,20%	11,60%	15,10%	7,50%	100%
STAN	Součet	3	3	5	3	4	0	18
	Procenta	16,70%	16,70%	27,80%	16,70%	22,20%	0%	100%
SOUČET	Součet	271	627	718	555	708	766	3645
	Procenta	7,40%	17,20%	19,70%	15,20%	19,40%	21,00%	100%

Zdroj: vlastní zpracování (výstup SPSS), data CVVM (2017)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 645,555 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,188.

Tabulka č. 7 analyzuje vztah mezi volbou strany respondenta a jeho vzděláním, které je rozděleno do čtyř kategorií. Voliči SPD mají dle výsledků nejčastěji středoškolské vzdělání bez maturity (41,1 %) a s maturitou (35,6 %). Nejnižší zastoupení tvořili voliči s vysokoškolským vzděláním (pouze 8,2 %) a hodnota je značně podprůměrná. Podobně vycházely opět výsledky strany KSČM, kde převládají voliči se středoškolským vzděláním bez maturity (47,2 %) a hodnota je mimořádně nadprůměrná. Základním vzděláním disponuje 20,5 % a stejně jako u SPD tvořil nejnižší podíl vysokoškolsky vzdělaní lidé (9,8 %) a jeho hodnota je značně podprůměrná. SPD ani KSČM tedy není stranou, která by byla atraktivní pro voliče s vysokoškolským vzděláním. Naopak u strany TOP09 lze předpokládat, že jejich voliči budou z větší části vysokoškolsky vzdělaní lidé.

Tabulka č. 7: Vzdělání a volba strany

Kterou stranu by volil		Vzdělání - 4 kategorie				SOUČET
		ZŠ	SŠ bez maturity, vyučen	SŠ s maturitou	VŠ	
KSČM	Součet	101	232	111	48	492
	Procenta	20,50%	47,20%	22,60%	9,80%	100%
ČSSD	Součet	101	291	234	84	710
	Procenta	14,20%	41,00%	33,00%	11,80%	100%
ODS	Součet	16	101	150	106	373
	Procenta	4,30%	27,10%	40,2%	28,40%	100%
KDU-ČSL	Součet	31	88	92	65	276
	Procenta	11,20%	31,90%	33,30%	23,60%	100,0%
TOP09	Součet	27	48	86	69	230
	Procenta	11,70%	20,90%	37,40%	30,00%	100%
ANO 2011	Součet	106	407	461	263	1237
	Procenta	8,60%	32,90%	37,30%	21,30%	100,0%
Piráti	Součet	30	46	49	25	150
	Procenta	20,0%	30,70%	32,7%	16,7%	100%
SPD (Úsvit) T. Okamura	Součet	22	60	52	12	146
	Procenta	15,10%	41,10%	35,60%	8,20%	100%
STAN	Součet	2	9	3	4	18
	Procenta	11,10%	50,00%	16,70%	22,20%	100%
SOUČET	Součet	436	1282	1238	676	3632
	Procenta	12,00%	35,30%	34,10%	18,60%	100%

Zdroj: vlastní zpracování (výstup SPSS), data CVVM (2017)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 246,328 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,150.

Tabulka č. 8 zobrazuje výsledky analýzy čistého příjmu na domácnost u respondentů stran. Čisté příjmy na domácnost respondentů strany SPD se pohybují v kategoriích „do 20tis.“ a „21-30tis“ (50,6 %). Nadprůměrná hodnota vyšla v případě kategorie „31-40tis“, kde je uvedeno 31,8 % respondentů a hodnota je vyšší, než byla očekávaná hodnota. Nejnižší podíl respondentů je zařazen do poslední kategorie „41tis a více“, a proto lze předpokládat, že voliči SPD budou spíše lidé s příjmy nižší kategorie. Nejvýraznější rozdíly lze pozorovat u výsledků strany KSČM, kde je 45,1 % respondentů v kategorii „do 21tis“ a 36,3 % v kategorii „21-30tis“. Naopak strany TOP09 nebo ODS mají vyšší podíly respondentů v kategoriích „41tis a více“, čímž se v případě této proměnné liší od stran jako SPD nebo KSČM.

Tabulka č. 8: Čistý příjem na domácnost

Kterou stranu by volil		Čistý příjem domácnosti - 4 kategorie				SOUČET
		Do 20tis.	21-30tis	31-40tis.	41tis a více	
KSČM	Součet	153	123	37	26	339
	Procenta	45,10%	36,30%	10,90%	7,70%	100%
ČSSD	Součet	165	140	94	74	473
	Procenta	34,90%	29,60%	19,90%	15,60%	100%
ODS	Součet	42	51	46	79	218
	Procenta	19,30%	23,40%	21,1%	36,20%	100%
KDU-ČSL	Součet	51	51	23	40	165
	Procenta	30,90%	30,90%	13,90%	24,20%	100%
TOP09	Součet	22	37	34	47	140
	Procenta	15,70%	26,40%	24,30%	33,60%	100%
ANO 2011	Součet	182	183	180	189	734
	Procenta	24,80%	24,90%	24,50%	25,70%	100%
Piráti	Součet	17	22	22	18	79
	Procenta	21,5%	27,80%	27,8%	22,8%	100%
SPD (Úsvit) T. Okamura	Součet	21	22	27	15	85
	Procenta	24,70%	25,90%	31,80%	17,60%	100%
STAN	Součet	2	2	1	4	9
	Procenta	22,20%	22,20%	11,10%	44,40%	100%
SOUČET	Součet	655	631	464	492	2242
	Procenta	29,20%	28,10%	20,70%	21,90%	100%

Zdroj: vlastní zpracování (výstup SPSS), data CVVM (2017)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 181,718 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,164.

V tabulce č. 9 jsou zobrazeny výsledky analýzy míry spokojenosti respondentů s politickou situací v ČR. Zajímavé je, že výsledky strany SPD a KSČM jsou téměř totožné. Voliči SPD jsou z 61,3 % nespokojeni se současnou politickou situací a voliči KSČM z 62,5 %. Hodnota v kategorii „velmi nespokojen“ u strany SPD je mimořádně nadprůměrná (30,3 %), naopak v kategorii „spíše spokojen“ značně podprůměrná. Podobné výsledky lze pozorovat u strany KSČM, kde v kategoriích „spíše nespokojen“ a „velmi nespokojen“ jsou hodnoty nadprůměrné a v kategorii „spíše spokojen“ naopak podprůměrné. Lze předpokládat, že voliči SPD a KSČM budou více vyjadřovat nespokojenost s politickou situací v ČR než voliči ostatních stran a že míra spokojenosti respondenta může ovlivnit to, jakou stranu zvolí v dalších volbách.

Tabulka č. 9: Spokojenost se současnou politickou situací ČR

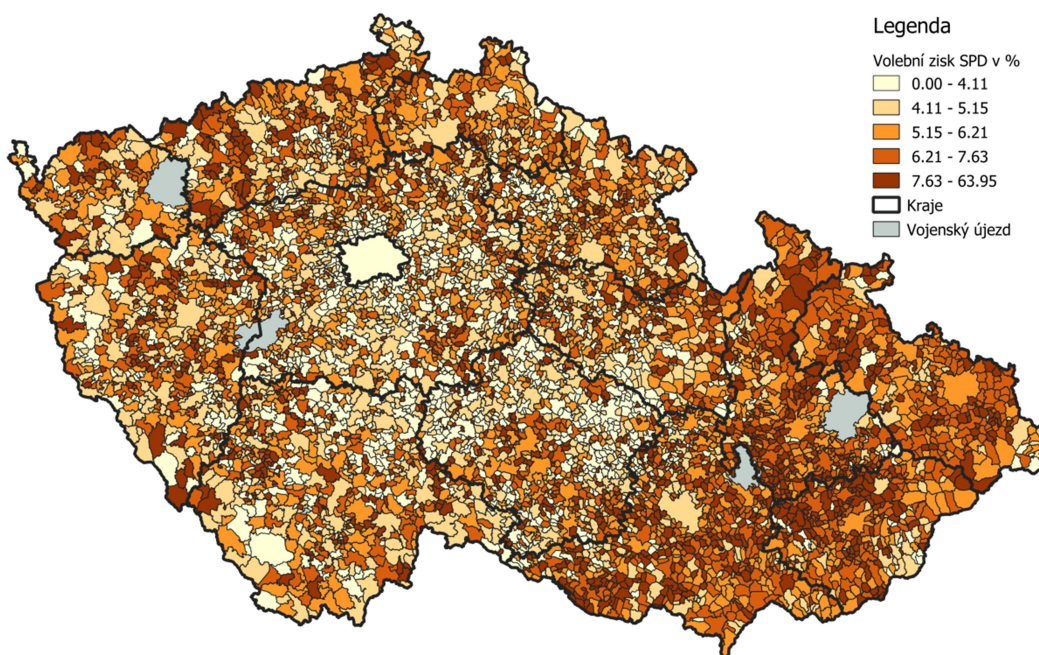
Kterou stranu by volil		Spokojenost se současnou politickou situací v ČR					SOUČET
		Velmi spokojen	Spíše spokojen	Ani spokojen, ani nespokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	
KSČM	Součet	9	39	138	208	97	488
	Procenta	1,80%	7,40%	28,30%	42,60%	19,90%	100%
ČSSD	Součet	5	156	250	233	60	704
	Procenta	0,70%	22,20%	35,50%	33,10%	8,50%	100%
ODS	Součet	9	58	113	131	64	375
	Procenta	2,40%	15,50%	30,10%	34,90%	17,10%	100%
KDU-ČSL	Součet	4	49	78	102	38	271
	Procenta	1,50%	18,10%	28,80%	37,60%	14,00%	100%
TOP09	Součet	6	36	81	64	43	230
	Procenta	2,60%	15,70%	35,20%	27,80%	18,70%	100%
ANO 2011	Součet	21	290	411	358	148	1228
	Procenta	1,70%	23,60%	33,50%	29,20%	12,10%	100%
Piráti	Součet	2	21	52	43	30	148
	Procenta	1,40%	14,20%	35%	29%	20,30%	100%
SPD (Úsvit) T. Okamura	Součet	3	10	42	44	43	142
	Procenta	2,10%	7,00%	29,60%	31,00%	30,30%	100%
STAN	Součet	0	2	6	9	1	18
	Procenta	0,00%	11,10%	33,30%	50,00%	5,60%	100%
SOUČET	Součet	59	658	1171	1192	524	3604
	Procenta	1,60%	18,30%	32,50%	33,10%	14,50%	100%

Zdroj: vlastní zpracování (výstup SPSS), data CVVM (2017)

Poznámka: hodnota Pearsonova chí-kvadrátova testu je 176,988 a je statisticky významná při $p < 0,01$, hodnota korelačního koeficientu Cramerova V je 0,111.

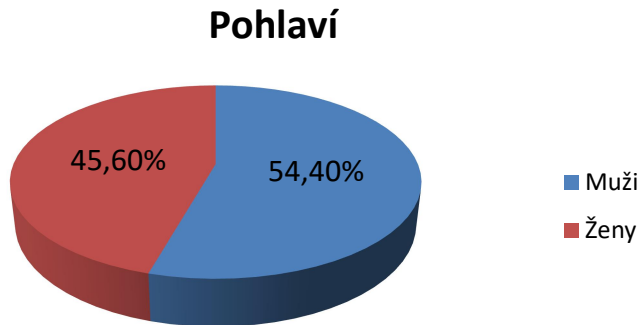
Níže uvedená mapa zobrazuje rozložení volební podpory SPD na úrovni obcí. V rámci krajů měla nejvyšší podporu v Moravskoslezském kraji a naopak nejnižší v hlavním městě Praha. Zvýšenou podporu měla SPD především na území Moravy a Slezska. Z hlediska velkých měst byla podpora zaznamenána například v Ostravě, Olomouci a ve Zlíně, kde zisk strany přesáhl deset procent. Druhou nejsilnější stranou se stala v Karlovarském, Ústeckém, Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji (ČSÚ). Opačný jev lze zaznamenat například v oblasti Vysočiny, kde je volební podpora oproti jiným krajům nižší, podobně také v části Pardubického kraje a také v kraji Středočeském. Obecně měla SPD vyšší podporu v pohraničních oblastech a oblastech bývalých Sudet, což může být způsobováno například nižšími průměrnými mzdami a nižším sociálním kapitálem v těchto oblastech.

Mapa č. 1: voličská podpora SPD na úrovni obcí

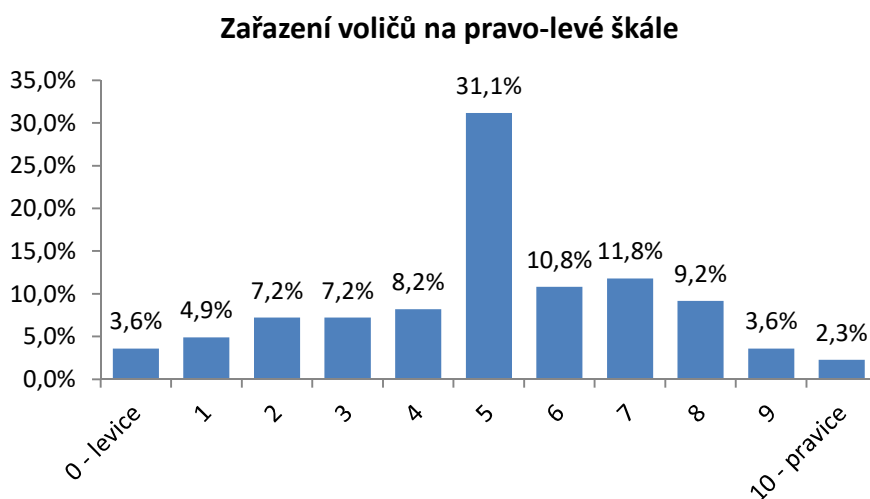
Zdroj: vlastní zpracování (QGIS), data ČSÚ, ČÚZK

V grafu č. 3 je vidět procentuální zastoupení pohlaví voličů SPD. Rozdíly nebyly nijak markantní, ale lze konstatovat, že voliči SPD jsou převážně muži (54,4 %), ženy tvořily zbylých 45,6 %.

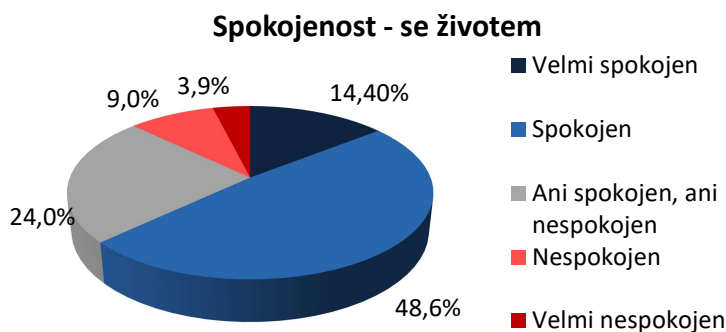
Graf č. 3: zdroj: data CVVM (2016-2017)

Pro zjištění, jak se řadí samotní voliči SPD na pravo-levém politickém spektru, byl vytvořen graf. Cílem bylo zjistit, zda lze stranu dle sebe-zařazení voličů zahrnout mezi krajně-pravicové strany. Jak je vidět, voliči SPD se řadí nejvíce na střed (31,1 %) a na středo-pravici. Problémem zařazení strany na pravo-levé škále může být populistický charakter programu strany, který je založen převážně na protiimigrační a protievropské politice, nikoliv na ucelené ideologii.

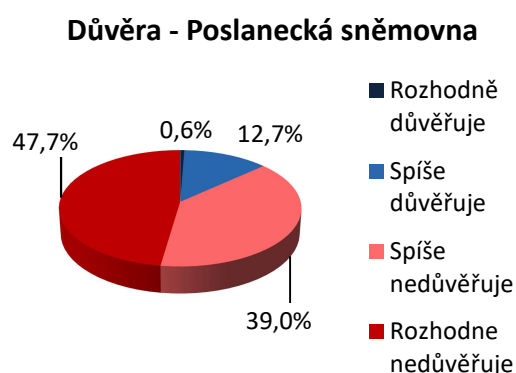
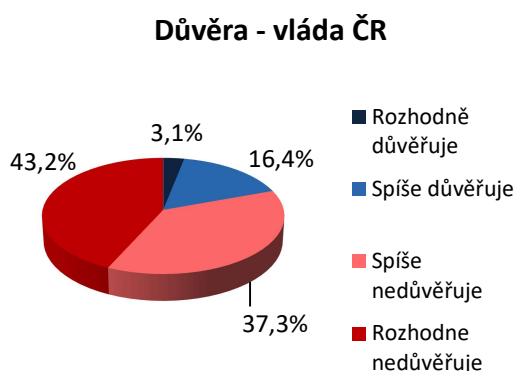
Graf č. 4: zdroj: data CVVM (2016-2017)

Část hypotézy předpokládá, že volič SPD bude deprimovaný s úrovní svého života. Pro ověření byl vytvořen graf č. 8, který analyzoval životní spokojenost. Z výsledků je vidět, že voliči převážně odpovídali, že jsou spíše nebo velmi spokojeni se svým životem (63 %), což znamená, že hypotéza se v tomto případě nepotvrzuje a naopak ji výsledek analýzy vyvrací.

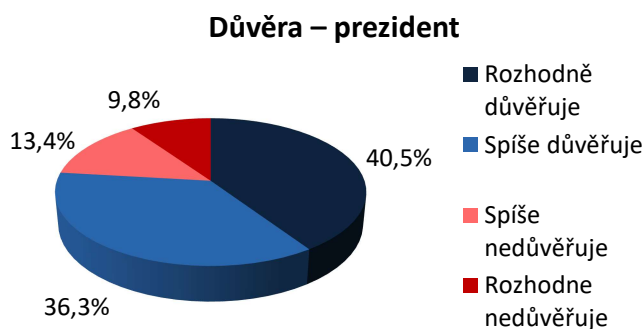
Graf č. 5: zdroj: data CVVM (2016-2017)

Pro zjištění důvěry v politické instituce ČR jsem analyzovala míru důvěry k vládě ČR, k Poslanecké sněmovně a k prezidentovi. Vláda ČR má u voličů SPD velmi nízkou míru důvěry, jak ukazuje graf č. 6. Rozhodně jí nedůvěřuje 43,2 % a spíše 37,3 %. Výsledek tedy říká, že 80,5 % všech platných případů jí nedůvěřuje. Podobně dopadly výsledky míry důvěry k Poslanecké sněmovně. Voliči SPD jí ze 47,7 % rozhodně nedůvěřují a z 39 % spíše nedůvěřují. Obě politické instituce mají velmi nízkou míru důvěry. Opačný výsledek vyšel v důvěře k prezidentovi ČR. Tam naopak 40,5 % rozhodně prezidentovi důvěřuje a 36,3 % spíše důvěřuje

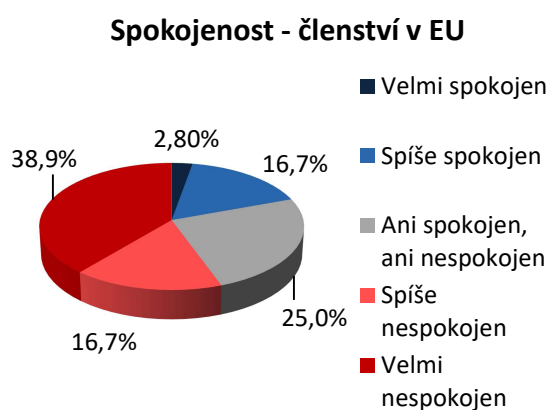
Graf č. 6: zdroj: data CVVM (2016-2017)

Graf č. 7: zdroj: data CVVM (2016-2017)

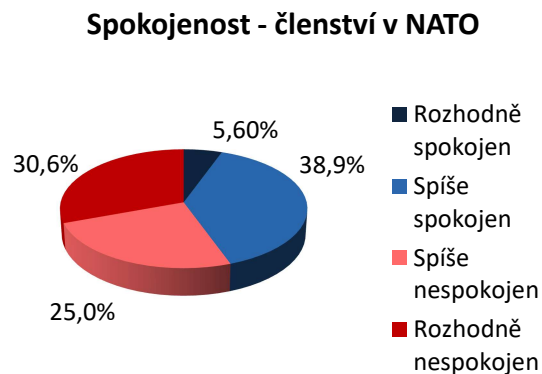

Graf č. 8: zdroj: data CVVM (2016-2017)

Má hypotéza se týká také postojů voličů SPD k EU a NATO. Spokojenost či nespokojenost s členstvím v mezinárodních organizacích popisují grafy č. 9 a 10. V obou případech je vidět, že respondenti odpovídali, že jsou více nespokojeni než spokojeni se členstvím. Konkrétně v otázce členství v EU výsledek grafu č. 12 říká, že nejvíce respondenti odpovídali, že jsou velmi nespokojeni (38,9 %). Z 25 % odpověděli, že nejsou ani spokojeni, ani nespokojeni. Spíše nespokojených je 16,7 %. Celkem nespokojených respondentů je 55,6 %. Zajímavé je, že u členství v NATO vyšel výsledek stejně – celkem nespokojených respondentů je rovněž 55,6 %. Tento výsledek potvrzuje, že voliči SPD jsou charakterističtí spíše negativním postojem k EU a NATO.

Graf č. 9: zdroj: data (2016-2017)

Graf č. 10: zdroj: data CVVM (2016-2017)

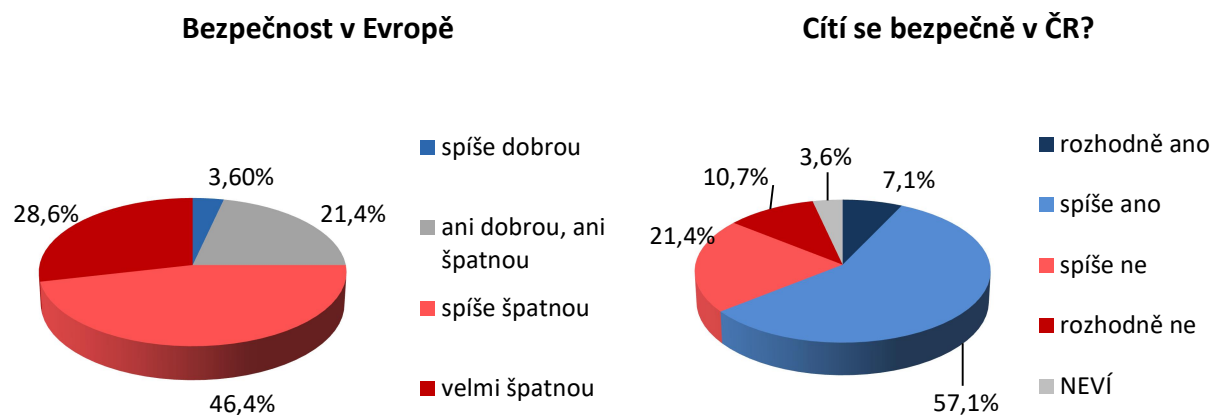
Poznámka: počet platných případů 36.

4.2. Názorové postoje

Tato kapitola popisuje na základě výsledků analýz názorové postoje voličů SPD k jednotlivým tématům týkající se hlavně bezpečnosti a hrozeb pro ČR. Strana SPD často alarmuje zhoršující bezpečnostní situaci v Evropě a narůstající imigrační krizi, proto byly vybrány otázky, které s touto tematikou souvisí.

Graf č. 11 zobrazuje, jak dotazovaní odpovídali na otázku spojenou s bezpečností v Evropě. Většina z dotazovaných považuje bezpečnostní situaci v Evropě za špatnou (75 %). Tento výsledek může souviset s událostmi, které se staly během let 2015 a 2016. Evropa zaznamenala několik teroristických útoků, například útok na sídlo týdeníků Charlie Hebdo ve Francii nebo v roce 2016 sebevražedné útoky v Bruselu, ke kterým se nakonec přihlásil Islámský stát (irozhlas 2017).

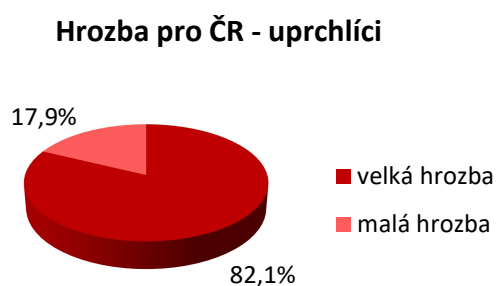
Graf č. 12 se týká bezpečnostní situace v ČR. Oproti odpovědím na evropskou bezpečnost většina respondentů odpověděla, že v ČR se cítí spíše (57,1 %) nebo rozhodně bezpečně (7,1 %). Je tedy překvapující, jak odpovídali respondenti na další otázky, které se týkají několika možností hrozeb pro ČR. V závislosti na tom, že se většina respondentů cítí v ČR bezpečně, by se dalo předpokládat, že na otázky týkající se možných hrozeb budou odpovědi převážně takové, že obavy z hrozeb terorismu, radikálních hnutí, Islámského státu a imigrace budou minimální.

Graf č. 11: zdroj: data CVVM (2016)

Graf č. 12: zdroj: data CVVM (2016)

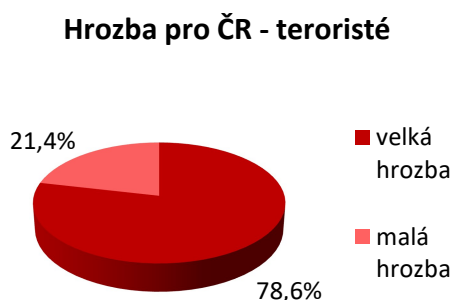
V grafu č. 13 je zobrazeno, jak respondenti odpovídali na otázku, zda jsou uprchlíci hrozbou pro bezpečnost ČR. Velká část z nich (82,1 %) se domnívá, že uprchlíci jsou velkou hrozbou, zatímco jen 17,9 % že hrozbou malou. Celou škálu možností doplňovala možnost „žádná hrozba“, kterou žádný z respondentů nevedl. Jak velkou hrozbou jsou radikální náboženská hnutí v ČR (graf č. 14), bylo zodpovězeno respondenty z 66,7 %, že je nebezpečí velké. 29,6 % z nich se naopak domnívá, že hrozba je malá a 3,7 % z nich odpovědělo, že „neví“. Graf č. 15 popisuje odpovědi, které uvedli respondenti v otázce hrozby ze strany teroristů v ČR. Výsledkem je, že většina z dotazovaných (78,6 %) se domnívá, že teroristé jsou velká hrozba a 21,4 %, že malá. Za velkou hrozbu považují respondenti také možnost útoku ze strany Islámského státu (graf č. 16). Celkem 53,6 % dotazovaných je přesvědčeno, že hrozba rozhodně existuje a 39,3 %, že „spíše ano“.

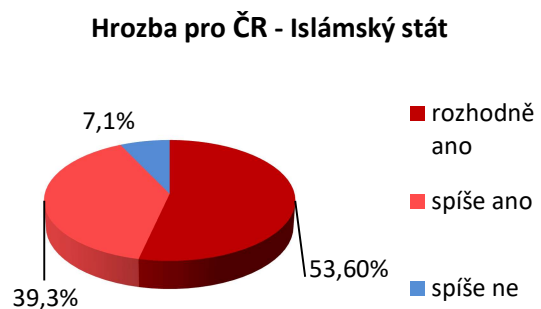
Graf č. 13: zdroj: data CVVM (2016)

Graf č. 14: zdroj: data CVVM (2016)

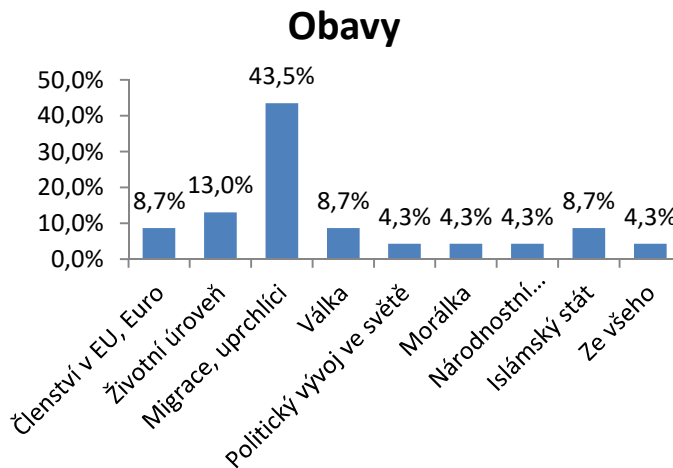

Graf č. 15: zdroj: data CVVM (2016)

Graf č. 16: zdroj: data CVVM (2016)

Z hlediska názorů na bezpečnost bylo rovněž analyzováno, z čeho mají voliči SPD největší obavy. Výsledkem analýzy je, že největší obavy mají z migrační situace a z přílivu uprchlíků (43,5 %), dále uváděli strach z poklesu životní úrovně nebo z členství v EU a z přijetí eura. S obavou z migrace může souviset také postoj k přijímání uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky, kde je v grafu č. 18 viditelné, že respondenti nesouhlasí s přijímáním uprchlíků (96,4 %).

Graf č. 17: zdroj: data CVVM (2016)

Graf č. 18: zdroj: data CVVM (2016)

4.3. Regresní model

Na závěr analýzy voličů byl proveden regresní model, do kterého vstoupilo několik nezávisle proměnných: podíl podnikatelů v %, podíl nezaměstnaných, podíl lidí s věkem 65+, podíl rozvedených, vzdělaných bez maturity a podíl žen. Závisle proměnnou je podíl volebního zisku SPD v % na úrovni obcí. Nezávisle proměnné byly použity z posledního sčítání lidu z roku 2011 rovněž na úrovni obcí. Ukazatel R^2 značí podíl celkové variance volebního zisku SPD (závisle proměnné), kterou lze vysvětlit uvedenými nezávisle proměnnými. Regresní koeficient určuje sílu působení nezávisle proměnné na závisle proměnnou, v případě, že jsou všechny ostatní konstantní. Čím vyšší je hodnota, tím silnější je vztah.

Regresní model dokázal vysvětlit 36,6 % variance volební podpory SPD. Nejsilnější vztah lze pozorovat u nezávisle proměnné „nezaměstnaní“ a nejnižší u „senioři 65+“. Výsledky regresního modelu lze interpretovat následovně: Pokud se zvýší podíl podnikatelů o 1 %, volební zisk SPD se sníží o 0,1 %. V případě nezaměstnaných platí, že pokud se jejich podíl zvýší o 1 %, způsobí tak nárůst volebního zisku SPD o 0,2 %. Pokud se podíl seniorů zvýší o 1 %, znamená to, že volební výsledek SPD se sníží o 0,02 %. Pokud podíl rozvedených vzroste o 1 %, volební zisk SPD se sníží o 0,06 %. Pokud podíl vzdělaných bez maturity vzroste o 1 %, volební výsledek SPD vzroste o 0,12 %. Poslední nezávisle proměnnou je podíl žen, ten když o 1 % vzroste, způsobí nárůst volebního zisku SPD o 0,08 %. Všechny výsledky platí za předpokladu, že ostatní proměnné zůstanou konstantní. Stranu SPD preferují dle výsledků zejména nezaměstnaní a voliči se vzděláním bez maturity (vyučení).

Nezávisle proměnná	Nestandardizovaný koeficient		Standar. koeficient	Sig.
	B	SE	Beta	
Konstanta	-1,561	,015		0,000
Podnikatelé	-0,094***	,000	-0,093	0,000
Nezaměstnaní	0,206***	,000	0,189	0,000
Senioři 65+	-0,023**	,000	-0,034	0,000
Rozvedení	-0,059**	,000	-0,091	0,000
Vzdělání bez maturity	0,120***	,000	0,439	0,000
Ženy	0,076***	,000	0,080	0,000
R²	0,366			

*poznámka: * p < 0.1 ** p < 0.05, *** p < 0.01*

Tabulka č. 10: zdroj: volby.cz, ČSÚ

Závěr

Cílem bakalářské práce byla analýza voličské podpory SPD zejména z hlediska jejich sociodemografických charakteristik a názorových postojů. V práci byly stanoveny dvě výzkumné otázky: „*Do jaké míry splňuje SPD populistické hnutí?*“ a „*Jaké charakteristické znaky mají voliči SPD a jaký názor mají na demokratický systém?*“

Teoretickou část tvořila stručná analýza programových postojů strany, kde byly uvedeny nejdůležitější body programu. Mezi ně patří protievropský postoj strany, cíl vystoupení ČR ze struktur EU či NATO, zavedení přímé demokracie nebo odmítavý postoj k přijímání uprchlíků a participace na kvótách. Dále byla v práci stručně představena strana SPR-RSČ M. Sládka a jejich voličská podpora jako příklad jedné z první populistické krajně pravicové strany v ČR působící v 90. letech 20. století. Voličskou základnu republikánů lze charakterizovat vysokým podílem dělníků a velice nízkým podílem vysokoškoláků. Podporu získala strana v nestabilních oblastech se sociálními problémy a v regionech s vysokou nezaměstnaností (Ústecko, Karlovy Vary, Ostravsko). Na základě teorie populismu, krajně pravicových stran ze západní Evropy a jejich voličské základny byla stanovena hypotéza, která je následně analyzována v poslední části práce. Dle uvedené teorie a příkladů populistických krajně pravicových stran ze západní Evropy bylo cílem zjistit, zda je SPD podobným politickým subjektem jako francouzská FN a rakouská FPÖ a zda splňuje taktéž podmínky populismu a krajní pravice. SPD se FN a FPÖ v mnoha aspektech politiky podobá. Sdílí například kritiku EU, tvrdí, že zastupitelská demokracie není schopná reprezentovat dostatečně zájmy obyvatel a požaduje zavedení přímé demokracie a referend. SPD stejně jako zahraniční strany kritizuje etablované, tradiční strany a snaží se voliče přesvědčit o tom, že jsou zkorumpované a nečiní v jejich zájmu. Navíc stejně jako FN a FPÖ strana kritizuje současnou imigrační situaci v Evropě, odmítá pomáhat či přijímat uprchlíky zejména z muslimských zemí nebo v případě FN jejich počet radikálně snížit. Na základě zpozorovaných podobností se stranami FN a FPÖ lze konstatovat, že SPD má několik znaků populistické krajní pravice, která klade důraz na konflikt mezi politickými elitami a obyčejnými lidmi, na kritiku zastupitelské demokracie a rovněž je typická antiimigrační politikou a odmítáním multikulturalismu. Navíc sám leader strany T. Okamura na svých internetových stránkách proklamuje, že má zahraniční podporu od obou uvedených stran a sdílí s nimi mnoho názorů. Viditelným rozdílem je fakt, že jak

FN, tak i FPÖ mají dlouhodobější tradici a také trvalejší a větší význam v politickém spektru než česká SPD, která oproti těmto stranám trvá krátce. Charakteristiky voličů FN a FPÖ jsou velmi podobné. Stranu FN podporují lidé převážně z nižší a střední třídy, také značný podíl dělníků, nezaměstnaných, mladých lidí s nedokončeným vzděláním a s vysokou mírou nezaměstnanosti. Voličskou podporu FPÖ tvoří podobně jako u FN dělníci, z počátku i důchodci, ale také voliči věkově pod 30 let s vysokou mírou nespokojenosti s demokracií. Na základě charakteristik voličů západní stran v teoretické části byla stanovena hypotéza ověřovaná ve výzkumné části:

H1: Voličem SPD je člověk z nižší střední sociální třídy, se vzděláním nižší kategorie, tzn. základní, středoškolské s/bez maturitní zkoušky. Sociální skupina, která je nespokojená s úrovní svého života, s fungováním státu, demokracií a negativně vnímající EU a NATO, s vysokou mírou nedůvěry k politickým institucím ČR.

Výsledky analýzy sociodemografických znaků voličů SPD a Úsvitu přinesly následující závěry. Analýza voličů Úsvitu z roku 2013 ukázala, že z hlediska věku byli voliči převážně mladší lidé ve věku 18 – 34 let, se středoškolským vzděláním a minimálním zastoupením vysokoškoláků, s poměrně vysokou mírou nespokojenosti s politickou situací v ČR. Analýza spokojenosti s demokracií v ČR ukázala, že voliči Úsvitu byli výrazně nespokojeni a zejména v kategorii „velmi nespokojen“ byly hodnoty podobně vysoké jako u strany KSČM a celkově vyšší oproti hodnotám ostatních stran. Analýza sociodemografických charakteristik popisuje voliče SPD následovně. Podobně jako voliči Úsvitu v roce 2013 byli z hlediska věku voliči SPD převážně mladí lidé v rozmezí 18 – 44 let, naopak nejméně respondentů (voličů) bylo starších 65 let. Z hlediska analýzy dosaženého vzdělání lze konstatovat, že voliči SPD disponují nižší úrovní vzdělání – středoškolského s nebo bez maturity, naopak vysokoškolsky vzdělaných je minimum. Výsledky navíc ukázaly, že z hlediska vzdělání jsou voliči podobní voličům KSČM. Voliči SPD disponují nižšími a středně vysokými příjmy domácností podobně jako voliči Pirátů. Výsledky se lišily výrazně od voličů TOP09 nebo ODS, kde voliči uvedli, že jejich příjmy jsou spíše vyšší. Voliči SPD jsou výrazně více nespokojeni s politickou situací v ČR oproti voličům ostatních stran a jejich hodnoty jsou rovněž podobné hodnotám KSČM. Z dalších výsledků analýz lze označit voliče SPD za nespokojené s členstvím v EU a NATO, jsou charakterističtí vysokou mírou nedůvěry k vládě a PS a naopak vysokou důvěrou k prezidentovi ČR.

Analýza názorových postojů na bezpečností situaci voličů přinesla následující výsledky. Voliči SPD považují bezpečnost v Evropě za velice špatnou, naopak

bezpečnost v ČR hodnotili spíše pozitivně. Zajímavé proto bylo, že respondenti z většiny uváděli, že uprchlíci, radikální náboženská hnutí, teroristé a Islámský stát mohou být velkou hrozbou pro ČR. Dále nejčastěji uvedli, že mají obavy z následků migrace a z přílivu uprchlíků do ČR a jsou zásadně proti jejich přijímání. V této části analýzy byla k dispozici pouze data z dotazníkového šetření provedeného v únoru roku 2016 a počet případů je natolik nízký (28), že ho nelze považovat za reprezentativní vzorek.

Regresní model vytvořený na základě dat z volební studie 2017 dokázal vysvětlit 36,6 % variance volební podpory SPD. Na základě výsledků lze konstatovat, že nárůst voličské podpory na úrovni obcí závisí nejvíce na podílu nezaměstnaných a na podílu vzdělaných občanů bez maturity. Naopak nižší pravděpodobnost voličské podpory SPD panovala u podnikatelů a občanů starších 65 let.

Na základě uvedených výsledků analýz voličské podpory SPD se stanovenou hypotézu podařilo potvrdit jen z části, která se věnuje úrovni sociální třídy, úrovni vzdělání a postoji k EU a NATO. V případě předpokladu, že voliči SPD jsou deprimovaní s úrovní svého života, se nepodařilo potvrdit, ale naopak ho analýza vyvrátila. Dále lze konstatovat, že voliči SPD jsou do jisté míry z hlediska vzdělání a úrovní sociální třídy podobní voličům FN a FPÖ a také se z hlediska sociodemografických charakteristik podobají voličům SPR-RSČ M. Sládka.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Věk a volba strany	25
Tabulka č. 2: Vzdělání a volba strany	26
Tabulka č. 3: Spokojenost s politickou situací 2013	27
Tabulka č. 4: Spokojenost s fungováním demokracie	28
Tabulka č. 5: Porovnání výsledků voleb	30
Tabulka č. 6: Věk a volba strany	31
Tabulka č. 7: Vzdělání a volba strany	32
Tabulka č. 8: Čistý příjem na domácnost	33
Tabulka č. 9: Spokojenost se současnou politickou situací ČR	34
Tabulka č. 10: Regresní model	42
Graf č. 1: Výsledky voleb 2013	24
Graf č. 2: Výsledky voleb 2017	29
Graf č. 3: Pohlaví	36
Graf č. 4: Zařazení voličů na 1-p škále	36
Graf č. 5: Spokojenost se životem	37
Graf č. 6: Důvěra ke vládě	37
Graf č. 7: Důvěra k PS	37
Graf č. 8: Důvěra k prezidentovi	38
Graf č. 9: Spokojenost s EU	38
Graf č. 10: Spokojenost s NATO	38
Graf č. 11: Bezpečnost v Evropě	39
Graf č. 12: Bezpečnost v ČR	39
Graf č. 13: Hrozba pro ČR – uprchlíci	40
Graf č. 14: Hrozba pro ČR – radikální náboženská hnutí	40
Graf č. 15: Hrozba pro ČR – teroristé	40
Graf č. 16: Hrozba pro ČR – Islámský stát	40
Graf č. 17: Obavy	41
Graf č. 18: Přijímání uprchlíků	41

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Mapa voličské podpory SPD na úrovni obcí	35
--	----

Seznam literatury a pramenů

Balent, Magali. 2013. "The French National Front from Jean-Marie to Marine Le Pen: Between Change and Continuity." Pp. 161-187 in Karsten Grabow, Florian Hartleb (eds.). *Exposing the Demagogues. Right-wing and National Populist Parties in Europe*. Brusel: Centre for European Studies, Konrad Adenauer Stiftung.

Betz, Hans-Georg. 1993. „The New Politics of Resentment: Radical Right-wing Populist Parties in Western Europe.“ *Comparative Politics* 25 (4): 413-427.

Cabada, Ladislav, David Šanc. 2005. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Canovan, Margaret. 1999. „Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy.“ *Political Studies* 47 (1): 2-16.

Caramani, Daniele. 2004. *The Nationalization of Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Carter, Elizabeth. 2005. *The Extreme Right in Western Europe Success or failure?* Manchester: Manchester University Press.

Danics, Štefan, Ladislava Tejchmanová. 2017. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského

Davies, Peter. 1999. *The National Front in France: Ideology, Discourse and Power*. New York: Routledge.

De Cleen, Benjamin, Peter Van Aelst. 2016. „Belgium: The Rise and Fall of Populism Research.“ Pp. 99-110 in Aalberg Toril, Frank Esser, Carsten Reinemann, Jesper Strömbäck, Claes H. de Vreese (eds.). *Populist Political Communication in Europe*. London: Routledge. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/311667643_Belgium_The_Rise_and_Fall_of_Populism_Research

Eatwell, Roger, Cas Mudde. 2004. *Western Democracies and the New Extreme Right Challenge*. London: Routledge.

Greven, Thomas. 2016. „The Rise of Right-wing Populism in Europe and the United States. A Comparative Perspective.“ *Friedrich—Ebert-Stiftung* (6): 1-8.

Havlík, Vlastimil, Aneta Pinková. 2012. „Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran“ *Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu* (2): 121-153.

Hokovský, Radko, Jiří Kopal (eds.). 2013. *Politics and Policies of Integration in Austria, Hungary, Chzechia, Denmark and at the EU level*. Brno: League of Human Rights and European Values Think-Thank.

Kaniok, Petr, Vlastimil Havlík. 2016. „Populism and Euroscepticism in the Czech Republic: Meeting Friends or Passing by?“ *Romanian Journal of European affairs* 16 (2): 20-35.

Kopeček, Lubomír. 2010. *Éra nevinnosti*. Brno: Barrister & Principal.

Kostecký, Tomáš, Renáta Mikešová, Markéta Poláková, Daniel Čermák, Josef Bernard, Martin Šimon. 2014. *Koho volí Vaši sousedé?* Praha: SLON.

Kubát, Michal, Martin Mejstřík, Jiří Kocián (eds.). 2016. *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova.

Kubát, Michal. 2007. Teorie antisystémových stran. *Politologický časopis* (2): 110-123.

Mareš, Miroslav. 2003. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal.

Mareš, Petr, Ladislav Rabušic, Petr Soukup. 2015. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: MUNI Press.

Mudde, Cas, Cristobál R. Kaltwasser. 2011. „Voices of the Peoples: Populism in Europe and Latin America compared.“ *The Helen Kellogg Institute for International Studies* 378 (7): 1-42.

Mudde, Cas, Cristobál R. Kaltwasser. 2017. *Populism a Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.

Mudde, Cas. 2002. „In the name of Peasantry, the Proletariat and the People: Populism in Eastern Europe.“ Pp. 214-232 in Mény Yves, Yves Surel (ed.). *Democracies and the Populist Challenge*. New York: Palgrave Macmillan.

Mudde, Cas. 2004. “The Populist Zeitgeist.” *Government and Opposition* 39 (4): 541–563.

Mudde, Cas. 2007. *Populist Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Oesch, Daniel. 2008. „Explaining Worker’s Support for Right-wing Populist Parties in Western Europe: Evidence from Austria, Belgium, France, Norway, and Switzerland.“ *International Political Science Review* 29 (3): 349-373.

Oficiální program strany Freedom Party of Austria (FPÖ) *fpoe.at*, (online, pdf).
Dostupné z:
<https://www.fpoe.at/fileadmin/user_upload/www.fpoe.at/dokumente/2015/2011_graz_parteiprogramm_englisch_web.pdf>

Perottino, Michel. 2011. „Několik poznámek k výměně lídra Národní Fronty ve Francii.“ *Acta Politologica* 3 (1): 83–92.

Skolkay. Andrej. 2002. „Populism in central eastern Europe.“ *Thinking Fundamentals, IWM Junior Visiting Fellows Conferences* 11 (9): 1-23.

Sociologický ústav AV ČR - Centrum pro výzkum veřejného mínění. 2016. Průzkum veřejného mínění 2016 *cvvm.soc.cas.cz*.

Sociologický ústav AV ČR - Centrum pro výzkum veřejného mínění. 2013. Průzkum veřejného mínění 2013 *cvvm.soc.cas.cz*.

Sociologický ústav AV ČR - Centrum pro výzkum veřejného mínění. 2017. Průzkum veřejného mínění 2017 *cvvm.soc.cas.cz*.

Taguieff, Pierre-André. 1995. „Political Science Confronts Populism. From a Conceptual Mirage to a Real Problem.“ *Telos* 103: 9-44.

Winock, Michel. 1998. *Historie extrémní pravice ve Francii*. Praha: Academia.

Zahraniční politika strany Svoboda a přímá demokracie (SPD) *spd.cz*, (online, pdf). Dostupné z: <<http://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>>

Internetové zdroje

„Jsme radikální hnutí.“ Okamura má novou stranu – SPD“ *ceskatelevize.cz*, 16. 6. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1537546-jsme-radikalni-hnuti-okamura-ma-novou-stranu-spd>> (15. 4. 2018)

„Projev Tomia Okamury na semináři o Rusku patří k tomu nejpitomějšímu, co kdy ve Sněmovně zaznělo“ *reflex.cz*, 5. 4. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.reflex.cz/clanek/dokument/70532/projev-tomia-okamury-na-seminari-o-rusku-patri-k-tomu-nejpitomejsimu-co-kdy-ve-snemovne-zaznelo-precete-si.html>> (15. 4. 2018)

„Úsvit přímé demokracie“ *aktualne.cz*, 22. 11. 2013 (online). Dostupné z: <<https://www.aktualne.cz/wiki/politika/politicke-strany/usvit-prime-demokracie-tomia-okamury/r~i:wiki:4006/?redirected=1520953574>> (15. 4. 2018)

ČTK. 2017. „Připomeňte si největší teroristické útoky, spáchané v posledních třech letech v Evropě“ *irozhlas.cz*, 17. 8. 2017 (online). Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/pripomente-si-nejvetsi-teroristicke-utoky-spachane-v-poslednich-trech-letech-v-1708172145_per> (15. 4. 2018)

Le résultat des départementales en 1 graphique (50% des ouvriers votent FN), (online). Dostupné z: <<https://www.les-crisis.fr/le-resultat-des-departementales-en-1-graphique-50-des-ouvriers-votent-fn/>> (15. 4. 2018)

Oficiální internetové stránky Českého statistického úřadu (ČSÚ), (online). Dostupné z:< <http://www.volby.cz>>

Oficiální internetové stránky strany SPD, (online). Dostupné z: <<http://www.spd.cz/>>

Oficiální internetové stránky uskupení BRICS, (online). Dostupné z: <<https://www.brics2017.org/English/>> (15. 4. 2018)

Second tour des élections législatives: les résultats. *Ministère de l'intérieur*. 2017. (online). Dostupné z: <<https://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-elections/Elections-legislatives-2017/Second-tour-des-elections-legislatives-les-resultats>> (15. 4. 2018)

SPD. 2016. „Tomio Okamura: NE zpřísnění podmínek pro legální držení zbraně“ spd.cz, 10. 5. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-ne-zprisneni-podminek-pro-legalni-drzeni-zbrane>> (15. 4. 2018)

Abstrakt

Práce analyzuje voličskou základnu strany SPD. K analýze byly využity data z Centra pro výzkum veřejného mínění a data z volební studie ČSÚ. Práce se zaměřuje především na sociodemografické charakteristiky a názorové postoje voličů za použití dvourozměrné analýzy dat z let 2013 a 2017. Dále práce obsahuje regresní model socioekonomických ukazatelů a územní rozložení voličské podpory na úrovni obcí.

Klíčová slova: SPD, hnutí, strana, přímá demokracie, populismus, krajní pravice, imigrace, volby 2013, volby 2017

The bachelor thesis analyses the SPD's party electoral base. Data from the Public Opinion Research Centre and from the election study of the Czech Statistical Office were used for the analysis. The thesis focuses mainly on sociodemographic characteristics and opinions of voters using two-dimensional analysis of data from the years 2013 and 2017. The thesis also contains a regression model of socio-economic indicators and territorial distribution of electoral support at municipal level.

Key words: SPD, political movement, political party, direct democracy, populism, immigration, 2013 elections, 2017 elections